

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Філологічний факультет
Кафедра української мови

ПРАКТИКУМ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(для студентів закладів вищої освіти)

Укладачі: Галина Губарева, Оксана Гурова

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Філологічний факультет
Кафедра української мови

ПРАКТИКУМ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(для студентів закладів вищої освіти)

Укладачі: Галина Губарева, Оксана Гурова

УДК 811.161.2'38(076.5)

П69

*Розглянуто та рекомендовано до друку вченою радою
філологічного факультету Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна (протокол № 13 від 24 червня 2022 року)*

Рецензенти:

Калашник Юлія — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Чусшкова Оксана — кандидат філологічних наук, доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії.

П69 **Практикум зі стилістики української мови** (для студентів закладів вищої освіти) / укл. Галина Губарева, Оксана Гурова. — Суми : Триторія, 2022. — 86 с.

ISBN 978-617-7971-10-7

Практикум підготовлений для студентів закладів вищої освіти й містить завдання з різних розділів стилістики української мови, спрямовані на формування вмінь доцільно використовувати стилістичні ресурси української мови в різних комунікативних умовах, удосконалення навичок грамотного усного та писемного мовлення.

УДК 811.161.2'38(076.5)

П69

© Губарева Г. А., 2022

© Гурова О. М., 2022

© Триторія, 2022

ISBN 978-617-7971-10-7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 4

ФУНКЦІЙНІ СТИЛІ ТА СТИЛЬОВІ
РІЗНОВИДИ СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ 6

ОСНОВНІ КОМУНІКАТИВНІ
ЯКОСТІ МОВЛЕННЯ 21

ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ
ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ 32

ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ
СТИЛІСТИКИ 55

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ 79

ПЕРЕДМОВА

Курс стилістики української мови завершує цикл мовознавчих дисциплін; підсумовує, узагальнює та систематизує здобуті знання про сучасну українську літературну мову, зокрема про її найважливіший — функційний — аспект, який безпосередньо пов'язаний із функціонуванням мови в суспільстві, науковим обґрунтуванням правил організації мовних одиниць залежно від вибору стилю мовлення, із питанням підвищення культури усного й писемного мовлення. Предметом вивчення цього курсу є критерії розмежування й принципи класифікації функційних стилів сучасної української мови, основні етапи їхнього становлення та розвитку; норми літературної мови, основні комунікативні якості мовлення; найважливіші характеристики стилістичних ресурсів сучасної мови (лексико-фразеологічних, словотвірних, граматичних, фонетичних, акцентуаційних); багатство виражальних засобів української мови.

Пропоноване видання містить завдання для практичних занять і самостійної роботи за такими розділами: «Функційні стилі та стильові різновиди сучасної української літературної мови», «Основні комунікативні якості мовлення», «Лексичні та фразеологічні засоби стилістики», «Граматичні засоби стилістики». На початку кожного розділу окреслено ключові теми, яким підпорядковано дібраний матеріал.

Завдання допоможуть сформувати вміння доцільно використовувати стилістичні ресурси української мови в різних комунікативних умовах; визначати стилістичну роль мовних одиниць у текстах усіх функційних стилів; редагувати стилістично невправні тексти, робити відповідний коментар; усувати різні стилістичні вади мовлення.

Практикум стане в пригоді студентам і викладачам закладів вищої освіти, а також усім, хто зацікавлений у формуванні та вдосконаленні навичок грамотного усного та писемного мовлення.

ФУНКЦІЙНІ СТИЛІ ТА СТИЛЬОВІ РІЗНОВИДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Критерії виділення функційних стилів.

Загальна характеристика мовних

особливостей наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, конфесійного, художнього, розмовного стилів.

Сучасні тенденції взаємодії усної і писемної комунікації. Взаємозв'язок стилів і жанрів.

Завдання 1. Визначте, до якого стилю належать подані контексти, обґрунтуйте свою думку. Чи завжди можна однозначно встановити належність тексту до певного стилю?

1. Так важливо цінувати кожну мить! Насолоджуватися прохолодним раннім вітерцем, дружніми розмовами зі знайомими, цікавими книгами, ніжними обіймами рідних. 2. Земельна реформа: чи домовляться влада й аграрний бізнес? 3. Медузи — найстаріші жителі Землі. Вони мешкали тут задовго до динозаврів — від 500 до 700 мільйонів років тому. І відтоді практично не змінилися! 4. Був тихий ранній ранок, і містечко, ще оповите темрявою, безтурботно спочивало. 5. Інформаційне наповнення сайту — це матері-

ал, який спрямований на споживача. Розробник постійно формує контент або копіює інформацію з додержанням чинного законодавства. 6. Виявилось, що організація нелегально працевлаштувала 22 осіб, які не мали дозволів на роботу в країні.

Завдання 2. Визначте, які мовні особливості доводять належність поданого тексту до художнього стилю.

Спостереження за грозою

Непомітно до мого саду підкралася ніч, огорнувши своїми таємницями дерева, що замріяно завмерли на тлі згаслого, але досі багряного неба. Хочеться відчувати аромат яблуневих гілок, однак важке повітря тисне на легені, зупиняється на вдиху десь посередині горла. П'яний запах прілого листя навіває дрімоту, і починає здаватися, ніби ти вже чуєш найменші порухи пташки в гнізді, читаєш сни старого пса, який під натиском власних років тяжко й голосно сопить у своїй буді.

Зривається прохолодний вітер, перебираючи верхівки садових дерев, ніби зачудований парубок волосся своєї коханої, перебігає з яблуні на сливу, падає в кущ смородини, потім підноситься на молоду грушечку й звідти лине туди, де важкі сірі хмари хвилями накочуються на темне беззоряне небо.

Тут межу дня і ночі непевною ходою перетинає місяць, який, мов спостережливе око, озирає сад із

висоти. Неспокійно на душі від його проникливого погляду. Та безжалісні свинцеві хмари наздоганяють, поглинають його світло, заповнюють темрявою кожен сантиметр саду, і разом із цим наростає відчуття тривоги, починає тремтіти в передчутті повітря. Розчиняються у смарагдовому померку яблуні й буда старого пса, не чутно більше жодних запахів, окрім одного — дощу.

Долина задихається від пилу, простягає сухі руки до неба, молить його спраглими губами дати жаданої вологи. Воно ж відгукується гулом канонади, що луною викочується з-за обрію та проноситься над садами, полохаючи пташину дрімоту. Ось-ось небо звалиться на тебе, усією масою притисне до розпашілої землі, оббиватиме важкими краплинами пелюстки весняного цвіту. Дощ заходиться грати фугу на незримих клавішах дерев, і поліфонія грозового оркестру потече живильними струмками по мощених стежинах подвір'я.

Вистрілить світлом свинцева твердінь та на якусь мить зробить усе видиме пластмасовою ілюзією, а потім так само несподівано зникне. Вітер більше не видається ласкавим закоханим парубком. Тепер він радше оскаженілий вовкулака, що завиває на задвірку та несамовито шматує тремтяче гілля, погрозово гарчить на відчинені віконниці.

Серце б'ється частіше, переганяючи по жилах розпалену кров, породжує відчуття власної незначущості на тлі гуркоту небесних гармат. Пробуджують-

ся первісні інстинкти та женуть тебе шукати безпеки, кличуть на світло ліхтаря під дахом ганку. Доки знавіснілий оркестр громовиці творитиме власну симфонію, тебе приголубить дрімота. Вона сплете твої сновидіння разом із пташиними мріями про політ. Тут страх не має влади, тут час завмер у спогляданні, тут тепло й затишно, тут твій дім (*Дар'я Петріга, студентка відділення журналістики*).

Завдання 3. Визначте, які мовні особливості вказують на належність поданого тексту до наукового стилю. До якого підстилю можна віднести цей текст?

Гроза. Визначення, характеристика. Вплив на здоров'я та життєдіяльність людини

Гроза — природне атмосферне явище, пов'язане з електричними розрядами в купчасто-дощових хмарах і супроводжуване блискавкою та громом.

Для утворення грозової хмари необхідні такі умови: вертикально спрямовані висхідні потоки повітря, велика вологість повітря, велика позитивна енергія нестійкості в тропосфері. Розвиток такої хмари проходить у декілька стадій: перша стадія — поява купчастої хмари, її переростання в потужну купчасту, а пізніше купчасто-дощову «лису» хмару; друга стадія — максимальний розвиток, коли купчасто-дощова «лиса» хмара перетворюється на купчасто-дощову «волохату», йдуть зливові опади та виникають електричні розряди у вигляді блискавок; третя стадія —

руйнування, коли зливові опади із грозової хмари охолоджують повітря та поверхню під хмарою.

Найчастіше грозові хмари формуються над континентами в тропічних широтах, де біля поверхні землі повітря сильно прогрівається та швидко підіймається вгору, створюючи необхідні висхідні потоки. Найвища частина цих хмар має температуру близько -40°C , що сприяє заморожуванню крапель води. Із них формуються часточки льоду. Їхнє зіткнення на високій швидкості заряджає їх електрикою. Легші часточки льоду залишаються у верхній частині грозової хмари, а важчі опускаються в більш теплі шари та перетворюються на воду. Так у хмарі виникає два електричні заряди: негативний у верхній частині та позитивний у нижній. Зустріч протилежно заряджених часточок спричинює потужний електричний розряд — блискавку, сила струму якої сягає 100 тис. ампер. Її спалах миттєво розігріває та розширює навколо себе повітря, звідси виникає ефект вибуху — громовиця. Світло поширюється швидше, ніж звук, тому спершу ми бачимо блискавку, а через деякий час чуємо громовицю.

Блискавки бувають кількох видів. Лінійна розгалужена блискавка найчастіше спостерігається у вигляді гігантського іскрового розряду атмосферної електрики, має довжину 2–3 км, але може досягати й 20 км. Плaska блискавка — це безшумне червонувате світіння в будь-якій частині хмари, яке виникає за рахунок сумарного ефекту великої кількості коронних розрядів на хмарних частках; триває близько од-

нієї секунди. Кульова блискавка має вигляд рухомого згустка плазми розміром від кількох до кількадесяти сантиметрів, іноді видає звук, подібний до шипіння.

Появі грози передуює зміна атмосферного тиску та підвищення вологості повітря, що, своєю чергою, впливає на наше самопочуття. На так звану метеозалежність реагують люди, що належать до групи ризику: хворі на серцево-судинну недостатність, бронхіальну астму, остеоартроз, а також люди, які страждають на мігрень, гормональний дисбаланс, хронічні захворювання нирок та сечостатевої системи (пієло-нефрит, цистит тощо).

Гроза — одне з найнебезпечніших природних явищ. Сила струму блискавки приводить до виділення енергії тепла, що може слугувати причиною пожежі. А миттєвий удар блискавки може спровокувати параліч, глибоку втрату свідомості, зупинку дихання та серця. Після ураження на тілі залишаються специфічні опіки у формі вигадливого малюнка, схожого на блискавку. Щороку надходять дані про травмування до 240 тис. людей ударом блискавки, хоча вірогідність ураження становить 1:600 000.

Завдання 4. Подані речення переробіть у різних (можливих) функційних стилях. Допускаються будь-які видозміни (додавання фактів, слів, розбивання на кілька речень тощо).

1. На світанку князь із дружиною рушив у бік воєнного міста. **2.** Існують мікроорганізми, здатні ви-

тримувати температуру кипіння води впродовж двадцяти годин. **3.** Батько довго ходив по кімнаті: шукав гаманець, який, як з'ясувалося пізніше, витягли з його портфеля ще на зупинці. **4.** Моряки зійшли на берег і впали на пісок горілиць, радіючи тому, що тримісячне плавання нарешті закінчилося. **5.** За народним повір'ям, у цей день світить сонце, трави і квіти стають сильними, а опівночі розквітає папороть, яка дає тому, хто її знайде, статок і здоров'я. **6.** Музиканти представили новий сингл, який не увійшов до цього річного альбому. **7.** Перший злочин Джон Діллінджер скоїв ще в 1923 році: він викрав автомобіль, аби похизуватися перед своєю дівчиною. **8.** Як правило, для напування коня потрібно від 30 до 60 літрів води, а в спеку при напруженій роботі — до 80–100 літрів.

Завдання 5. Визначте й прокоментуйте жанрово-стильові особливості поданих текстів. Які тенденції взаємодії усної і писемної комунікації простежуються в них?

I

Не троль, а тріль

Слов'янських мов існує 13, а якщо з верхньо- та нижньолюжицькою (бо чому б і ні?), то навіть 15. Але уявіть собі: українська в цій чудовій п'ятнадцятці єдина, в якій *кінь*, *кіт*, *віл*, *стіл* пишуться і вимовляються з I. В усіх інших вони пишуться з О, часом із певним діакритичним знаком, і вимовляються теж переваж-

но з О, довшим або коротшим. Чи не звідси береться деяка наша сумна самотність поміж нібито мовно споріднених народів? Чи не тому нас, буває, так зле розуміють не лише відносно далекі болгари й серби, але і значно ближчі за мовою словаки й поляки?

Утім, коли ми вдаємося до перелічених слів-прикладів у множині (*коні*, *коти*, *воли*, *столи*) або починаємо їх відміняти (*коня*, *коню*, *конем*), то вирівнюємося з усією слов'янською рештою. Наше початкове унікальне I звільняє місце для загальноновживаного О. Мовознавці кажуть, що нашому I трапляється чергуватися з О або Е. Додам від себе: це чергування є однією з кількох елементарних пасток української мови, з якими — що там іноземці! — й самі українці не завжди собі радять.

Пригадую, як я — один із таких українців, довчившись до дипломної роботи з теорії та практики книговидання (кінець п'ятого курсу!) приніс якісь чергові розділи своєму керівникові. Моя робота була присвячена «пропаганді та рекламі книги в регіональних ЗМІ» або чомусь подібному. Отже, я не міг у ній не згадувати книжкову торгівлю. Керівник же мій, бездоганний знавець мови, хоч і не мовознавець у прямому сенсі, раз і назавжди поставив на місце моє бажання писати *торгівельний*. Мені, звичайно, могло здаватися, що саме так — з I, а не з О — це слово звучить якось українськіше. «Це ж правило кінь-коня, — забив мені клепку керівник. — У закритому складі, *тор-гів-ля*, маємо I, а у відкритому, *тор-го-вельний* —

О. *Кінь* — закритий склад, *ко-ня* — відкритий. Елементарно».

Відтоді цей *кінь* завжди приходиться мені на поміч, лиш тільки я почую від когось типово галицьке *крілик* або те ж таки *торгівельний*. «Кролик», — виправляю я. «Чому кролик? — чую у відповідь. — Правильно ж не кроль, а кріль». «Кролик, а не крілик, тому що коник, а не кіник, і котик, а не кітик», — пояснюю я, й це переважно спрацьовує. «Кріль і крільчиха — пара кролів», — додаю на згадку.

«Правило кінь – коня», як охрестив його мій керівник дипломної, насправді є типовим прикладом того, що в німецькій мові називають віслючим містком (Eselsbrücke — механістичний прийом-підказка для кращого запам'ятовування, щось як знов-таки наше «правило дев'ятки» з його не зовсім Шевченковим «реве та стогне Дніпр широкий, човни з циганами жене»). Тобто мій роботяга-кінь є радше й не конем, а віслюком. І він веде нас у невідоме своїми хиткими містками.

Свого часу стало популярним бавитися чергуванням О з І в усіх можливих випадках, а головно в іноземних словах. Не *торг*, мовляв, а *тірг* має бути. Не *чорт*, а *чірт*. Не *Чоп*, а *Чіп*. Не *слон*, а *слін*. Не *торт*, а *тірт*. Не *бетон*, а *бетін*. Не майстер *спорту*, а майстер *спірту*. Не летовище — *аеропірт*.

Відлуння цих давніх забав я чую подеколи й сьогодні, коли, приміром, Юрій Павлович Винничук вітається зі мною не *здоров*, а *здорів*. Це ніби й логічно:

у відкритому складі — О (*здо-ро-в'я*), в закритому — І (*здо-рів*). А ще пригадується мені Васюн, веселий метрапаж із обласної друкарні, який на пчихи ближніх реагував щирим побажанням *будь з діров*. Ну, але це інша тема.

Що ж до «правила кінь — коня», то, попри всю його елементарну зрозумілість, я досьгодні маю з ним певні проблеми.

<...>

До того ж я відчутно нервую, коли на бігборді читаю вималюване отакезними літерами *Спілка забудівників міста*. Зараз, чекайте: *збудовників*, ні? Хоча... Вони мають рацію, кляті *збудівники*: склад же закритий. У слові *збудова* він відкритий, тому О. А в *збудівник* закритий, тому... Чорт забирай, усе одно не лізе мені їхнє *збудівник* із горла!

Але що робити з *будівельний* чи *заготівельний*? Якщо мій керівник дипломної заборонив мені *торгівельний*, то як бути з цими двома? Хіба що *торгівля* — одне, а *будівля* чи *заготівля* — щось цілком інше?

Дав же Бог мову — єдину таку з п'ятнадцяти! Іншими словами — все, як не в людей. Кожному правилу суперечить якесь інше правило, а винятків із правил загалом більше, ніж самих правил. Може, тому й бояться українці своєї власної мови аж до тієї міри, що воліють чимшвидше перебігти до якоїсь більш упорядкованої й передбачуваної?

А з іншого боку — в чому ж іще відбиватися нашим улюбленим хаотизму, недбальству й непослідов-

ності, як не в рідному мовному дзеркалі? (Юрій Андрухович, zbruc.eu, 20.11.2020).

II

Одноразовість

Ще минулого місяця я туди заходив, а тепер над вікнами червоніє великий напис «Оренда». Взуттєва майстерня за межами центру міста, куди ходять тільки люди з цього району. А в ній статечний ром Золтан, Золі-бачі, майстер на всі руки.

Це в усіх спільнотах так, але серед ромської меншини, яка має купу соціальних проблем і часто наражається на вороже ставлення, люди, які досягли успіху у своїй справі і яких поважають інші, мають підкреслене відчуття власної гідності. Чи то музикант, чи то бляхар, чи — як у цьому випадку — швець, такий майстер завжди поводить себе трохи як священник, до якого прийшов сповідатися грішник.

До цього я оббігав різні взуттєві майстерні в центрі, але там, побачивши мій черевик, казали, що єдиний спосіб зарадити — міняти підшву. А йдеться про мартінси, в яких саме напівпрозора жовтувата підшва є родзинкою вигляду. Замінити її на якусь банальну чорну — нонсенс. «Тоді викидайте», — розводили руками майстри.

Так я й потрапив до Золтана. Він покрутив черевик у руках, не виймаючи з рота цигарку, а тоді відповів: «Шеф, без проблем, просто це ручна робота, я буду шилом проколювати і зашивати». У його тоні

відчувався відтінок образи, бо я своє запитання почав із «Чи зможете ви...?». Що за дурниця, як це він — та й не зможе?!

Золі-бачі свою роботу виконав перфектно, до того ж за дуже символічні гроші. Я навіть подумав, що довго з такими розцінками він не протягне. Аж ось на стіні з'явилося оголошення про оренду. Вочевидь, сплачувати за винаймання простого приміщення він уже не може. Не через те, що замало бере. Причина інша: в майстра замало клієнтів, туди вже майже ніхто не заходить.

Бо люди переважно купують одноразове взуття, взуття на один сезон. У нього відповідна ціна, тому це навіть зручно — купити, походити і через кілька місяців викинути. Адже це наближає черговий викид ендорфінів у кров — момент купівлі нової пари. У наш час купівля, споживання, шопінг стали не тільки ознакою успішності людини, а й певним замінником урочистості релігійного річного циклу. Думка про Різдво асоціюється не з печерою у Вифлеємі, а з купівлею подарунків для близьких, підготовка до Великодня полягає не в дотриманні посту, а в купівлі нового гардеробу для походу на святкову службу і замовленні делікатесів, від яких у будні люди утримуються через дорожнечу.

Одяг, взуття, техніка — люди купують товари на обмежений період часу, але й самі виробники зацікавлені в тому, щоб людина якомога швидше позбулася минулої речі й купила наступну. Футболки й сороч-

ки шиються так, щоб після кількох прань захотілося придбати собі щось нове. Взуття у більшості магазинів таке, щоб за одне літо воно почало розповзатися й розклеюватися. Телефони навмисно спроектовані так, щоб через два роки батарея вже не витримувала цілий день роботи, а процесор починав тупити й уповільнюватися. Таким чином нас лагідно підштовхують до купівлі нового продукту.

Виготовлення неякісних товарів і постійна потреба купувати нове є основою сучасної економічної системи. Виготовити якомога більше, продати максимально багато, використовуючи приманки у вигляді акцій і чорних п'ятниць — так ця система працює. І мільйони людей заробляють: працівники заводів, транспортні компанії, власники приміщень для оренди магазинів, продавці, держава у формі податків — це велетенський механізм. І лише меншість — як-от ремонтні майстерні і старі-добрі майстри — мають зникнути, щоб не муляти очі одноразовому суспільству.

З іншого боку, постійна потреба купувати нове змушує нас усе більше працювати, усе швидше гнатися за успіхом і прибутками. І водночас засирати планету безкінечними відходами безупинного шопінгу. Жити так, ніби й сама планета одноразова, і після використання ми зможемо собі купити в кредит нову (Андрій Любка, zbruc.eu, 22.06.2021).

III. Це печиво пробудить всередині вас якесь дуже прекрасне почуття. От просто повірте мені. На-

зивається воно кураб'є. Хрумке ззовні, доволі ніжне всередині, з кислим дотиком джему. Завдяки кримським татарам є дуже вагомою частиною України. І я, чесно, не пам'ятаю, коли востаннє хоча б якесь печиво викликало всередині мене стільки хвилювання і любові. Тупо магія.

Готується просто. Навіть несправедливо просто, враховуючи той божественний смак. Починаємо з джему: 100 г журавлини 15 хвилин варимо зі 100 г цукру, потім перетираємо й охолоджуємо. 120 г м'якого вершкового масла збиваємо з двома білками, ванільним цукром та цукровою пудрою (75 г). Поступово додаємо борошно (200–225 г залежно від вологості). Консистенція тіста кремоподібна. От щоб вам захотілося взяти його та змастити душу. Але від такого треба притриматися, бо вам ще те тісто перетворювати на восьме чудо світу. Викладаємо, як у відео, тісто на змащений пергамент. Коли немає кондитерського мішка, то можна зробити надріз у звичайному пакеті (чи не мучитися і просто ложкою викласти). Додаємо джем. Печемо 10–15 хвилин за температури 230 градусів, режим «конвекція». Ви маєте підготуватися морально до того, що у вас печиво вийде просто хрумким (бо духовка його висушить) чи м'яким (бо реальна температура нижча від обраної). Такі ситуації є нормальними, просто їх треба розуміти та враховувати.

А печиво спробуйте в будь-якому випадку. Після цього, коли вам буде добре, ви хотітимете казати

«кураб'є». Бо це стане для вас більше ніж просто печивом. Це стане описом дуже теплого і ніжного почуття. Ось так і будете мовити: «Я відчуваю кураб'є». Цьом (Євген Клопотенко, <https://www.facebook.com/ievgen.klopotenko>).

Завдання 6. Доберіть самостійно текст (приблизний обсяг — 2500 знаків) і доведіть його належність до певного стилю, підстилю. Визначте комунікативну мету й схарактеризуйте мовні особливості (лексичні, фразеологічні, граматичні, графічні тощо). Якщо в тексті є ознаки іншого стилю, укажіть на це.

ОСНОВНІ КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ МОВЛЕННЯ. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ НОРМИ

Правильність як визначальна ознака культури мовлення. Літературна мова як мова нормована. Поняття норми. Норма і правило. Типи мовних норм (орфоепічні, акцентуаційні, лексичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні).
Логічність мовлення. Типи логічних помилок.
Точність мовлення. Типові помилки, пов'язані з порушенням вимоги точності слововживання.
Чистота мовлення, її зв'язок із нормативністю.

Завдання 7. Знайдіть порушення милозвучності та виправте їх.

1. У екологічно розвинених країнах загальний рівень щастя населення набагато більший, ніж там, де не дбають про чистоту довкілля. **2.** Будь-яка праця, особливо у наш час, потрібна. **3.** Всі ми різні, й те, що подобається одному, не завжди сподобається іншому, тому у кожного є право вибору. **4.** Грицько не цурався роботи, щоб вибратися з скрути, в якій він перебував з самого народження. **5.** Вчені довели, що щури можуть з легкістю знаходити вихід із складних лабірин-

тів. **6.** Жити у гармонії з собою — це головне у житті. **7.** Декілька років вона старанно удосконалювала свої навички. **8.** Він переконаний, що лише у таких умовах вдається створювати найкращі ролики і відчувати найяскравіші емоції від мандрівки. **9.** Нарешті він відповів у Instagram. **10.** Скільки ще в світі незвіданих місць! **11.** Якщо для когось думка оточення значить занадто багато, він може заплутатися і не зрозуміти, чого хоче сам. **12.** Хтось писав несхвальні коментарі, пов'язані з зовнішністю співачки. **13.** Чи існує міра щастя й горя? **14.** Прикладом може слугувати побут людей з Далекого Сходу, показаний в пригодницькому романі Івана Багряного «Тигролови».

Завдання 8. Прочитайте відповідно до норм наголошування.

I. Дві дочки, шовкові сорочки, черговий випадок, довести до піцерії, нове видання довідника, сільсько-господарська мережа, судові витрати, той самий феномен, росяні доріжки, незручна застібка, корисна фахова порада, прості вправи для спини, поняття креативних індустрій, бовтати ложками, подруга отамана, стоянкове гальмо, пасок і важіль, брови врозліт, висить цінник, зобразити бешкет, податкові інспектори, понесло за течією.

II. Три центнери, бурштинові скриньки, тонка дошка, джерело пізнання, у царині ринкових відносин,

кроїти подушку, загадка про оленя, заіржавіле колесо, одноразовий фартух, проста ветеринарія, контрактове зобов'язання, одного разу в гуртожитку, веземо чорнослив, середина листопада, добовий показник нових випадків, квартира з вигодами, бюлетень для обрання, стовідсотковий результат, пити лате крізь соломинку, начинка з кулінарії.

Завдання 9. Зредагуйте подані речення, прокоментуйте, які мовні норми порушено (лексичні, граматичні, орфоепічні, стилістичні, орфографічні).

I. **1.** Економіка наразі знаходиться в занедбаному стані. **2.** Саме час розпочинати святкувати ваше свято. **3.** Деталі події повідомили в дев'ятнадцять тридцять. **4.** Це питання ми вирішили задати Міністру освіти. **5.** Ми щойно повернулися з Кривого Рога. **6.** Нещодавно Олена придбала ту хутрову шубку, про яку вона так давно мріяла. **7.** В змаганнях по плаванню приймає участь і наша студентська команда. **8.** Виявилось, що головна суть цього завдання — перевірка нашої командної роботи. **9.** Важливо не лише перевіряти дату виготовлення, а й склад продукту. **10.** Прийом до терапевта здійснюється в «живій» черзі. **11.** Завдяки проблемам зі здоров'ям я не змогла прийти на зустріч. **12.** Через дієту список моїх продуктів став досить одноманітним: броколі, морква, овочі, капуста, виноград, фрукти і банани. **13.** Чим ближче ми підходили, тим гучніше лунав стукіт копит. **14.** Назвіть фамілію, ім'я по-батькові. **15.** Обіця-

емо доставку у будь-яку точку міста на протязі однієї години! **16.** Більша половина залу підняла руку вгору, підтримуючи запропоновані правки.

II. 1. У національному конкурсі отримала перемогу команда нашого міста. **2.** Материнське почуття матусі ніколи не згине, а тільки збагачується. **3.** На праці я працюю. **4.** Пані Ольга, принесіть заяву з приймальної. **5.** По хворобі я буду відсутня на парі. **6.** Сьогоднішній день підходить як для активних дій, так і для осмислення вчинків минулого. **7.** На рахунку була кожна хвилина часу. **8.** Поруч з цими ознаками є і ряд інших. **9.** На пресконференції було запитано багато запитань щодо інавгурації. **10.** Я хочу організувати подрузі на день народження неочікувану вечірку-сюрприз. **11.** Стан вижившого в авіатроці покращується. **12.** Злочинець признався у скоєному злочині. **13.** Цього року літо по-справжньому палке. **14.** До якого психотипу можна зачислити цього персонажа? **15.** Хочу подякувати телеглядачів за увагу. **16.** Більше ста тисяч студентів працюють в якості працівників сфери обслуговування із-за нестачі грошей.

Завдання 10. Знайдіть помилки, пов'язані з порушенням вимоги точності слововживання, виправте їх і прокоментуйте.

1. Наші з ним відносини більше не мають ніякого сенсу! **2.** Олена коливається, але шляху назад немає.

3. Кольє нагадують давньоруські гривні. **4.** Ти правильно робиш, якщо ти не погоджуєшся з нами, і твій громадський обов'язок — сперечатися. **5.** Слід подати заповнену особисту картку визначеного зразка, автобіографію, фотокартку. **6.** Треба позбутись від радянської уяви про вождя. **7.** Після злив збільшився рівень води в річках. **8.** Аналіз крові покаже, чи присутня інфекція в організмі. **9.** У його школі відбувся страшний інцидент: один школяр приніс до школи гранату. **10.** Відомому акторові приходилось прибирати туалети та жити у фургончику. **11.** Степан зайняв посаду директора. **12.** Важливо те, що в душі людини, а не місце, у якому вона знаходиться. **13.** Такий результат вартував наших зусиль. **14.** Наші кореспонденти відслідковують наживо перебіг подій. **15.** В анкеті необхідно зазначити сімейне положення.

Завдання 11. Схарактеризуйте випадки багатослів'я (плеоназм, тавтологія), поясніть причину появи мовленнєвих помилок. Оцініть виправданість / невиправданість повторів. Виправте помилки.

1. Мені здається, він забагато жестикулює руками. **2.** Будь ласка, заздалегіть попередь про свої плани. **3.** Поспішав, поспішав — і не встиг! **4.** Цей незвичайний феномен могли спостерігати сотні людей. **5.** Ремонтні роботи знову поновили. **6.** На спільній зустрічі предстаників урядів європейських країн обговорювали безпекові питання. **7.** Сюрприз від друзів

став для мене повною несподіванкою. **8.** Приїжджайте до нас у червні-місяці — побачите, як тут добре. **9.** Імовірно, його приїзд, як видається, був незапланованим. **10.** Сусідка криком кричить, ніяк не зупиниться. **11.** Уся проблема — в нетолерантності водіння наших водіїв. **12.** Не висловити словами мого захоплення! **13.** За непідтвердженими чутками, скоро з'явиться другий сезон серіалу. **14.** Свою особисту думку я вже висловлювала. **15.** Встановлено мінімальний прожитковий мінімум для працездатних осіб. **16.** За основу твору взято достовірний факт із біографії митця.

Завдання 12. Знайдіть логічні помилки, прокоментуйте причини їх появи. Виправте речення.

1. Недавно ми придбали чохли зі шкіри відомого європейського виробника. **2.** Проте творчий потенціал не згас, і вона почала створювати іграшки та ляльки. **3.** Наша програма — це соціальна незахищеність. **4.** Український агровиробник тепер не поступається Польщі. **5.** Основна проблема підвищення ефективності вітроагрегатів — підвищення коефіцієнта використання енергії за допомогою вітроколеса. **6.** Учора я бачив нову будівлю на площі і родину Петренків. **7.** Більша половина респондентів висловили підтримку ініціативам екоактивістів. **8.** У них було тріо. Тому вони обидва емоційно підтримували один одного. **9.** У нашому садку ростуть фруктові дерева, смородина, вишня та груша. **10.** Швидко спускайтеся вниз! **11.** У холі зібра-

лися люди середнього віку, діти, люди похилого віку та усі присутні в будівлі. **12.** На дорогу в мене йде година часу. **13.** Я чув про це також на рівні чуток. **14.** Активні дії змушують податківців діяти. **15.** Слідство на сьогоднішній день проводить усі потрібні слідчі дії.

Завдання 13. Зредагуйте речення, поясніть характер помилок, визначте тип кальки (лексична, фразеологічна, граматична).

І. 1. Скаргу по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів. **2.** Природному середовищу шкода причиняється в тому ж самому об'ємі. **3.** Прем'єрний показ балету привів публіку в замішання. **4.** По суті, мова йдеться про практичну реалізацію нової освітньої парадигми. **5.** Приступаючи до роботи, особа стикається з самими елементарними проблемами. **6.** Аналіз діяльності підприємств дає можливість привести наступний приклад. **7.** Оцінивши зібрані по справі докази, суд прийшов до висновку. **8.** У теперішній час це явище набуло широкого розповсюдження. **9.** На сьогоднішній день самою вагомою статтею витрат на персонал виступають інвестиції. **10.** При цьому така взаємодія носить обмежений характер. **11.** До списку включено нових кандидатів. **12.** Казахстан — крупна нафтова держава. **13.** У самий найвідповідальніший день він не прийшов. **14.** Я не люблю людей, які думають одне, а говорять друге. **15.** Триразове харчування здійсню-

ється по замовленому меню і включає в себе різноманітні страви європейської та азіатської кухні.

II. 1. Але з часом конструкції прийшли у повну непридатність. **2.** Величезний внесок у розвиток балету вніс Маріус Петіпа. **3.** Орнамент грав дуже важливу роль у середньовічному східному мистецтві. **4.** Донині користуються любов'ю публіки комічні опери композитора. **5.** Хочу подякувати слухачів за увагу. **6.** Він звертався за захистом до омбудсмена. **7.** Самий найкращий бігун удостоївся першого місця. **8.** Він буде звертатися до тебе знову і знову, тож ні під яким видом не погоджуйся на його пропозиції. **9.** Школяреві пояснили, що в подібному випадку дітей зазвичай відраховують. **10.** Він являється головним підозрюваним по справі. **11.** У тексті розповідається про життя відомих людей, про їхні думки, хобі, роботу і тому подібне. **12.** Для покращення ситуації були прийняті наступні рішення. **13.** Герої щороку зустрічалися у визначений день в одному і тому ж місці. **14.** Я завжди обіцяла собі, що в другий раз буду думати головою. **15.** Підведемо підсумки проведеного нами аналізу.

Завдання 14. Відредагуйте подані тексти.

I

Об'ява

Вязання крючком: шапки, шарфи, повязки, чехли, сумочки. Плетіння з бісеру: браслети, брілки, дере-

ва, букети, колечка, ожерелля, кулончики. Не дорого. Свєта (моб. тел. +380...).

II

Директору ТОВ «Логістика»
Рудюк Віктору Сергієвичу
Від Менеджера по закупці
Швиденко Марини Вікторівни

Заява

З 12.07.18 я, Швиденко Марина Вікторівна, працюю менеджером по закупці ТОВ «Логістика». Виконую функціональні обов'язки, такі як: пошук поставальників, укладання договорів, обробка замовлень, контроль поставки продукції, претензійна робота з транспортними компаніями, ведення первинної бухгалтерії, контроль взаєморозрахунків.

Приймаючи до уваги вищевикладене, ПРОШУ:

Надати мені вихідний з 17.03.2019 р. по 18.03.2019 р., у зв'язку із сімейними обставинами (Днем Народження).

Додаток: Копія паспорту

«13» березня 2019 року
Менеджер по закупці
ТОВ «Логістика»

М. В. Швиденко

Завдання 15. Відредагуйте речення. Прокоментуйте причини порушення мовних норм.

I. 1. Виходить, що потреба заключається в тому, аби ввести в склад робітників кількох нових людей при умові їхнього неповного фінансування. **2.** Надиво в цей раз вони не сміялися над ним, а лише вводили до омани. **3.** Згідно до слів ведучого спеціаліста нове обладнання буде не раніше через два тижня. **4.** Тарас Шевченко був почесною людиною, адже при житті написав багато творів, які стали народним шануванням українців. **5.** Відчуваючи страх перед вчителем у мене прокинулось почуття відповідальності. **6.** Взагаліто я філолог по спеціальності, але рахую, що одержувати освіту не є обов'язковим для всіх. **7.** Контрольну роботу по українській літературі треба писати по зразку, а не по мірі того як забажається. **8.** На пошті було двоє непрочитаних листів. **9.** Семеро громадянів затримано за порушення громадського порядку. **10.** Вражений Сашко словами дідуся почав докладніше вивчати історію про повоєнні роки. **11.** Питання було опубліковано Вченою радою університету.

II. 1. Батьки завжди хочуть всього найбільш кращого для їх дітей. **2.** Не забудь надягти теплі чоботи та червоний світер. **3.** Зимова погода в останній час не радує. **4.** Двійко чоловік з нашого потоку взяли участь в пісенному конкурсі, але лише один зайняв перше місце. **5.** Так як вони багато подорожували, то до списку відвіданих країн увійшли США, Балі, Нідерланди, Франція та Саудівська Аравія. **6.** Завідувач кафедри зараз знаходиться у відпустці. **7.** Комісія по питанням

з екології України оприлюднила своє рішення стосовно цього питання. **8.** Ми обіцяємо якнайшвидше прийняти міри й позбутися цієї загрози. **9.** Самий дорогий для мене подарунок — це фарфорова кішечка, яку подарував батько. **10.** Завдяки коронавірусу я вже рік не маю можливості побачити своїх родичів! **11.** За прогнозами, весь тиждень повинні були бути зливи.

III. 1. Хороший керівник повинен у всьому показувати зразок своїм підлеглим. **2.** Більш вісімсот тисяч пенсіонерів можуть жити тепер гідно. **3.** Від сплати за комуналку звільнені наступні категорії населення. **4.** Олександру Довженко дуже прикро, що за час свого існування люди так і не навчилися цінувати все те прекрасне, що оточує нас. **5.** Нам необхідно придбати білет для проїзду. **6.** Уряду пора готуватися до чергового засідання. **7.** Зажмурьте очі, а потім відкрийте. **8.** Ми чекали всіх біля деканата. **9.** Пасажири обурювалися, бо запізнювалися на роботу, були в шоку від дій водія. **10.** Проектні заявки, які будуть написані не на українській мові, не будуть допущені до участі в конкурсі. **11.** Перетворити в жарт можна різне, головне не зачіпати почуття інших.

Завдання 16. Знайдіть 10 різних мовних помилок і прокоментуйте їх, запишіть інформацію в таблицю.

Приклад із порушенням норми	Джерело	Коментар	Правильний варіант

ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ

Стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика.

Стилістичні можливості полісемії.

Принципи і прийоми використання багатозначних слів у різних стилях.

Стилістичні функції та сфери використання синонімів, антонімів, омонімів і паронімів.

Стилістична оцінка лексики, обмеженої у вживанні.

Стилістичні функції неологізмів.

Історизми та архаїзми як засіб увиразнення.

Іншомовна лексика в стилістичному плані.

Стилістична класифікація фразеологізмів.

Трансформація фразеологізмів як стилістичний прийом.

Помилки в уживанні фразеологізмів.

Мовні штампи і кліше, їх оцінка з погляду стилістики й культури мовлення.

Завдання 17. Дайте стилістичну характеристику виділених мовних одиниць. Визначте, які функції вони виконують у тексті.

I. IT-цунамі

Уже зараз можна відчути перші **підземні поштовхи** змін, які наближаються і які **«зметуть»** старі кордони та звички. Хоча психологічний злам важливіший за технологічний, без технологій такі зміни неможливі. Головне питання — чи є в українців достатньо бажання та зухвалості, щоб дивитися вперед, туди, куди ще **не ступала нога людства** (http://www.epravda.com.ua/publications/2016/06/9/595416/view_print/).

II. В Україні ніколи не було і, напевно, не буде дефіциту дивних людей, невинуватих **баламутів**, професійних **диваків**... Останнім часом ці сумнівні новатори-експериментатори знайшли ще одну причину всіх українських негараздів — абетку, ту, що створили візантійські ченці **Кирило and Мефодій**. Новатори щиро переконані, що варто перейти на латиницю, як негайно покінчимо зі **споконвічною** відсталістю (однак чи була вона насправді **споконвічною**?) і **рвонемо** вперед шляхом прогресу (<http://tyzhden.ua/Columns/50/166848>).

Завдання 18. Знайдіть у тексті лексичні і фразеологічні засоби увиразнення. Дайте їм стилістичну характеристику, визначте їхні функції.

I

ІНФОРМАЦІЙНІ ХИЖАКИ: ЯК ВОНИ ЗАПОВНЮЮТЬ НАШ МОЗОК

Інформаційний простір за своїми обсягами та значущістю давно випередив фізичний. Формально ми,

звісно, продовжуємо перебувати в ньому, але це фізична присутність, наші мізки — не там, а в різних видах інформаційного й віртуального просторів. Пандемія теж посприяла нашому переселенню в інформаційний та віртуальний простори. Ніколи, наприклад, люди не дивилися стільки серіалів, як сьогодні.

Завдяки пандемії Netflix отримав 16 мільйонів нових передплатників, ставши у 2020 році найбільш використовуваним стрімінговим сервісом. У Мексиці, наприклад, середній користувач дивиться 60 фільмів за рік, щодня це 140 мільйонів годин, що відповідає одному мільярдів годин на тиждень. Це віртуальний простір, куди спрямовані наші мізки. Але точно так вони «пірнають» і в простір інформаційний.

<...>

Якщо звичайні хижаки забирають здобич собі, то інформаційні діють навпаки, вигризаючи наші мізки і встав ляючи туди свої інформаційні імпланти, тобто інформаційний хижак, на відміну від звичайного, дає нам натомість інформацію, одночасно знищуючи нашу на ту саму тему. Своєю привнесеною інформацією він змінює наші думки, а форма подачі, на відміну від поведінки лісового хижака, навпаки, привертає нашу увагу. Якщо лісовий хижак крадеться, щоб напасти непоміченим, то інформаційний навіть задалегідь сповіщає, коли він прийде в нашу квартиру, щоб ми увімкнули телевізори, оскільки місце його проживання там. Він людина високого польоту, він обслуговує самого президента, цитуючи його

мудрі думки. Але частіше говорить усе своїми словами.

(Із книги Георгія Почетцова «Токсичний інфопростір»)

II

КНИЖКА ЯК ФЕТИШ

Електронна книжка витісняє «масове читиво» і навчальну літературу, натомість спонукає видавців паперової продукції вдаватись до все більш вишуканих і креативних форм.

Інформація, отримана з екрана кишенькової електронної книги чи із більш звичних сторінок, за своєю суттю не міняється. Проте вибір того чи іншого джерела може завдати впливу на ринок видавництва, на довкілля, а також, поза сумнівом, на книжкову моду. Компактний легкий електронний носій чи вишукано проілюстрована, приємна на доторк паперова книга?

Противник чи стимул

<...>

Сперечатися про переваги й недоліки того чи іншого різновиду читива можна нескінченно — як про синтетичну чи живу новорічну ялинку. На боці одних стоять неубиті дерева, вільний простір у домі та легкий багаж при пересуванні, на боці інших — сила традиції, шурхіт і запах сторінок та естетична складова. «Будемо сподіватися, що конкуренція книжки паперової й електронної приведе до того, що перша стане іще вишуканішою і досконалішою. Я не вважаю себе ретроградом, але дуже хотілося б, щоб діти

все ще хотіли розгортати книжку, — говорить Леся Воронина. — Щоб збереглася традиція спілкування з книжкою як з матеріалізованим витвором письменника і художника».

Так чи інакше, але електронна книга вступає в свої права. На противагу паперовим видавництвам, їхні електронні побратими ростуть, наче гриби після дощу. На сьогодні український власник електронної книжки найбільше шанує chtyvo.org.ua, flibusta.net, ebook-ua.org, e-reading.org.ua; в нагоді студентам і школярам стане портал chitalka.info.

«Фен-шуйна» книжка

Паперові видання, у свою чергу, вдаються до все нових дизайнерських викрутасів, перетворюючи книгу ледь не на витвір художнього мистецтва. Чи то із загрозою з боку електронної книжки, чи то просто в ім'я естетики, але книжка стає дедалі більш вишуканою, дизайн — все більш сміливим і неординарним. Збірка поезій Богдана-Ігоря Антонича «Три перстені», приміром, що вийшла у Львові кілька років тому, розходиться «на ура» завдяки мистецькому оформленню, у той час як, лише на 10–15 гривень дорожчі, лежать скромні й обділені увагою «брати», видані без пафосу томики, які, поза тим, містять повнісіньку добірку творів поета. «Зів'яле листя» Івана Франка, видане в тій самій серії, спіткає подібна доля: до затишно-гірчичних декорованих сторінок тягнуться руки навіть тих, хто ніколи перед тим не цікавився творчістю Франка (гарний піар-хід для

підзабутих класиків, чи не так?). Книжки оздоблюються художніми чи документальними світлинами, вставленими фрагментами чернеток — словом, кожен вигадує свою «фішку».

<...>

Книга поступово перетворюється на елемент «фен-шую», мистецький об'єкт, її кортить тримати в руках, гортати сторінки, поставити біля ліжка чи вручати як подарунок. Гарно видана книжка стає предметом престижу. Тримаєш книжку невідомого тобі автора — і кортить її купити — попри ризик розчарування. Що ж, з одного боку, під красивою обгорткою читачам можуть легко «згодувати» черговий літературний «гамбургер», а з іншого — мода на літературу і на красиву книжку — далеко не найгірше. І навіть якщо це явище стане масовим, вартісна література від цього виграє. Принаймні не втрапить так точно (Олена Максименко, <http://tyzhden.ua/Culture/31606>).

Завдання 19. Знайдіть тропи, використані в тексті, визначте їхні функції. До якого стилю, жанру належить цей текст?

I

Спогад

У старому будинку пахло пліснявою та обробленою деревиною. Тишу порушував лише монотонний бій антикварного годинника, що робило хатню пустку

ще глибшою. Час торкнувся цих кімнат та завмер. Самотність давала волю вчинкам, породжувала природну цікавість і бажання досліджувати. Усі меблі: шафи, полиці, скрині, крісла — здавалися велетенськими незвіданими світами, у які так і кортіло зазирнути. Я сідала навпроти масивного чорного гардероба та рилася в шухлядах. Мені траплялися неймовірні скарби: надщерблені гудзики, пожовклий, зотлілий папір, старі газети, монети, які давно вийшли з ужитку. Інколи знаходилися м'яті фотографії. Я обкладала себе всіма моїми знахідками на підлозі, дивуючись, що колись ці речі використовувалися в щоденному житті, а зараз укриваються пилом, відходять у вічність, стають маленькою історією маленької хатки.

Коли набридало порпатися в шафах, я йшла в кухню, де важкий круглий дубовий стіл, оброблений чорним лаком, заповнював собою простір. Він рідко був застелений скатертиною, хіба що «чепурився» для гостей і на свята, але я не згадаю часів, коли за цим столом хтось сидів. Самотній, неповороткий, на фігурно витесаній ніжці, він здавався аристократом на фоні маленької сільської кухні, заставленої різним непотребом. Незважаючи на це, вона зберігала в собі атмосферу старовини, що досі вкривається пилом на навісних полицях. Малою я не надавала значення цим речам, але дайте мені зараз доступ у ті дивні дубові шухляди, щоб я змогла зустріти в тому «непотребі» дух своєї прабабусі, дух минулих епох, адже ця хата стоїть тут майже століття!

А ще в будинку не було телевізора і мій дитячий організм нудився від нестачі фонового шуму. Полуденний сон ставав для мене подвійним катуванням, бо я мусила лежати в цілковитій тиші, розглядаючи килим на стіні. Він пахнув пилом, але в чудернацьких візерунках мені ввижались обличчя, машини, багатоповерхівки... І, засинаючи, я ще довго відтворювала їх у своїй свідомості. Ліжко разом із подушками й важкою ковдрою теж пахли старовиною. Поруч були двері до сусідньої спальні, але весь час зачинені. Я заходила туди лише декілька разів і постійно з острахом. Моя некерована дитяча уява малювала жахливих монстрів у купі подушок, і я боялася померти, якщо буду наближатися сюди... Звісно, нічого страшного насправді там не було.

Ганок був дерев'яний. Фарба з нього давно облущилася, залишивши по собі самі спогади. З нудьги я вешталася коло нього, залазила на скрипучі хиткі бортики, хоч мене й сварили дорослі та лякали вірогідністю впасти й переламати собі хребет. На стелі піддашку висів старий ліхтар із гірляндою з павутиння. Колись він горів, і навколо нього кружляли великі нічні метелики або кажани, але я не пам'ятаю цього. У дворі росла трава, валялися уламки каміння. Добру третину відтяли стіни напівзруйнованого сарая-мазанки. Він зовсім не цікавий, бо даху не мав і був порожній усередині.

Двір та сад розділяв маленький низький тин, уздовж якого проходила стежка на город. Якась її

ділянка завжди була залита водою, бо поруч стояв колодязь. Через це дійти до городу із сухими ногами було майже неможливо, однак я пишалася тим, що могла з легкістю це перестрибувати. Дерев в саду, мабуть, віком із саму хату: укриті мохом та грибами, вони погнулися та струхлявіли, хоча досі квітнуть по весні та дають невеличкий урожай. Пригадую, як колись на початку осені тато покликав мене подивитися на їжачка, і я, сповнена радості, що роблю добре діло, начепила на його голки декілька побитих яблук, доки він лежав, згорнутий у клубочок. Однак наступного дня їжачок не повернувся, і я розплакалася, подумки картаючи себе: а раптом я помилилася й ті яблука вбили мого їжачка?..

Ще один спогад пов'язаний зі старою грушею. Вона росла по іншій бік стежини, і з неї починався город. Через те, що інші дерева не затуляли їй сонце, груша виросла напрочуд розлогою та міцною, як дуб! Її гілки постійно гуділи, бо десь висіло осине гніздо. Це місце — єдина моя асоціація із прабабусею. Саме під грушею ми стояли разом, коли виглядали з городу моїх батьків. Літня спека не приникала в затінок. Я нудилася й не могла дочекатися вечора, коли, нарешті, уся родина збереться і приділить мені трохи часу.

Прабабусі не стало, коли мені було чотири роки. До шести років я ще їздила сюди з батьками збирати врожай. Тоді мені здавалося, що то найбільша у світі

мука. Тут у мене не було іграшок, велосипеда та одолітків, щоб якимось зайняти вільний час. Проте, позбувшись усіх благ ХХІ століття, я бачила світ зовсім по-іншому. Він здавався більш загадковим, а таємниці прагнули, щоб їх розкрили. Можливо, якби поїхала туди зараз, коли минуло більше десяти років, я б довідалася, що той гордовитий чорний дубовий стіл зовсім не гордовитий і більше не чорний, а спальня з монстрами зовсім не страшна, і в ній зберігаються книги та альбоми, що застали молодість цього будинку. Можливо, відкрилося б і те, що оси під грушею давно не живуть та й саме дерево спіяли, щоб воно не загрожувало впасти. І на місці мого єдиного спогаду з прабабусею залишився тільки трухлявий пень.

Однак не страшно, коли дитяче сприйняття викривляє реальний стан речей. Воно огорнуте м'якою казковою димкою, запах якої вкриває приємним ностальгічним флером, щоб потім, у дорослому віці, мати в цих спогадах прихисток... (*Дар'я Петріга, студентка відділення журналістики*).

II

РЯТУВАТИ(СЯ) КНИЖКАМИ

З полиць улюбленої бабусиної етажерки понуро зиркають навсбіч книги, які я мала прочитати ще до війни. Сховалися у тісних обіймах позичені в подруги, бібліотечні і куплені в арсенально-форумних мирних часах...

<...>

Так багато недочитаних і непрочитаних книжок. Думаю, не тільки на моїх полицях у бабусиній етажерці. І книги — це теж зброя, міркую. Тільки така, лагідна і тиха. І нею можна рятувати(ся) (а не вбивати!), захищати(ся) (а не чинити напади!). Нею можна відвойовувати голови і серця. Кожного дня і кожного століття (*Роксолана Жаркова*, <https://zbruc.eu/node/111571>).

Завдання 20. Скориставшись словниками й довідниками (див. список літератури), з'ясуйте семантико-стилістичні відмінності поданих пар чи рядів слів. Наведіть приклади їх уживання.

Житель — мешканець, городянин — містянин, бік — сторона, їда — їжа — харчі, відношення — відносини — зносини — взаємини — стосунки — ставлення, стрільба — стрілянина, коливання — вагання — хитання, відрізнитися — вирізнитися, видаляти — усувати, дбати — піклуватися — турбуватися, твердити — стверджувати, презентувати — репрезентувати, одержувати — отримувати — здобувати — набувати, подарунок — презент, книжний — книжковий, дійсний — справжній, поширений — розповсюджений, поверховий — поверхневий, слідкувати — стежити, одягати — надягати, гральний — ігровий, чисельний — численний.

Завдання 21. Оберіть із дужок правильний варіант (якщо можливі варіанти, укажіть це).

1. Сьогодні на ринку (*конкурентноздатні, конкурентоспроможні*) лише ті компанії, які будують бізнес, спираючись на інформаційні технології. 2. Дівчата сміються (*від нічого робити, знічев'я*), хоч їм не до сміху самим. 3. До речі, далеко не завжди наші думки (*збігалися, співпадали*). 4. Бездумне споживацтво (*приводить, призводить*) до екологічних проблем. 5. Зокрема, під час брифінгу голова комітету окреслив (*стрижневі, ключові, основні*) проблеми запровадження закону. 6. У (*кризисний, кризовий*) період загальний обсяг вимог зростає, що створює навантаження в (*банківській, банківій*) системі. 7. Потрібно активувати (*паркувальний, парківний, парковочний*) талон. 8. У роздрібних мережах (*зросли, піднялися, підскачили*) ціни на пальне. 9. (*Заключний, кінцевий, фінальний*) тур першого етапу Української прем'єр-ліги став рекордним за вилученнями. 10. В Україні минув пік захворюваності на COVID-19, але (*припускають, не виключено, цілком імовірно*), що буде повторний спалах. 11. Порядок денний (*включає, передбачає*) доповідь, запитання, обговорення та (*прикінцеве, підсумкове, заключне*) слово доповідача. 12. Стратегія клініки (*зводиться до, полягає в*) дев'яти (*принципів, принципах*). 13. Чи можливо (*вивести, зняти*) зубний камінь у домашніх умовах? 14. У нас є кілька програм, доступних на Android, які (*дозволяють, дають змо-*

гу, дають можливість) відновити (видалені, знищені) файли. **15.** Наше (котеджне, котеджове) містечко (розташоване, знаходиться) поряд із дендропарком.

Завдання 22. До поданих слів і словосполучень доберіть декілька або придумайте власні евфемізми та перифрази, уникаючи штампів.

Завагітніти, народити дитину, одружитися / ви-йти заміж, постаріти, Київ, Львів, Харків, лікарі, екран телевізора, уникати роботи, дешевий, ліс, дур-ний, бити, збожеволіти, залізниця, тріумф, журналіст, звільнити з роботи.

Завдання 23. Знайдіть синоніми, омоніми, пароніми. Яка їхня функція в цьому тексті?

Одного разу на допиті

Будні слідчого Петренка останнім часом були досить одноманітними. В ізоляторі інколи висипалися п'яні безхатьки або дрібні хулігани, а робочі години були зайняті виснажливим, надокучливим, каторжним перебиранням старих протоколів та звітів. У кабінеті стояла справжня літня задуха, і навіть вентилятор, що працював у поті чола, не наганяв свіжості. Однак були у слідчого Петренка дві маленькі радості — перерва на водичку з кулера та виписування прочуханки молодому лейтенантові, що куняв носом на чергуванні.

Отак повільно, навіть мляво минали хвилини до кінця робочого дня, коли в кабінет слідчого влетіла руда фурія — жіночка років сорока в яскраво-зеленому комбінезоні. Вона закинула на стіл свою леопардову сумочку, усілася на стілець і заговорила:

— Здрастуйте, добродійнику! Себто добродію. Я хочу дати посвідчення.

Слідчий Петренко був спантеличений такою різкою зміною атмосферного тиску. Оговтавшись через деякий час, він узяв до рук папір і ручку:

— Ви хотіли сказати «свідчення»?

— Так. У мене викрали мого боксера!

Слідчий прокашлявся і перепитав:

— Вибачте, «боксера» — це того, що боксом займається?

— Що ви таке кажете? Боксер — це пес! — обурилася жіночка. — Моя намистинка Матильда, сердечна маленька собачка. Себто сердешна. Ми були з нею в місті сьогодні, як раптом...

— Давайте так, — перебив слідчий, — спершу назвіть своє ім'я.

— Алевтина Сергіївна Семенюк. Се-ме-нюк. Не через «и», а через «е».

— Добре, то що сталося?

— Ми з моєю Матильдою їздили до ветеринара, треба було зробити деякі щеплення. Знаєте, клініка «Зооздоров'я»? Там, до речі, мій небіжчик працює.

— Хто? — слідчий знову відкашлявся.

— Ну хто-хто, син моєї сестри Тамари. Дуже хороший лікар, між іншим.

— Небіж, правильно небіж...

— Що?

— Нічого, продовжуйте.

— Так от, — мовила далі жіночка, — їхали ми з Матильдою на екскаваторі...

— Номер екскаватора запам'ятали? — стомлено промовив слідчий.

— Який номер? Що ви мене плутаєте, хіба на сході чіпляють номери?

Слідчий зітхнув:

— Отже, то був ескалатор ...

— Що?

— Нічого, продовжуйте.

— На чому я зупинилася? А! Уже на екскаваторі я помітила дивного чоловіка позаду. Він був у кепці та капюшоні. Знаєте, такий підозрілий, сумнівний континент людей, яких зазвичай у трилерах показують?

— Контингент, — зітхнув слідчий.

— Так, — не вгавала жіночка, — континент. Він ішов за нами від самої клініки до автостоянки. Увесь цей час я говорила по телефону з моєю подружкою Тосею. А Матильда ходила поруч. Я її рідко тримаю на повідку, вона дуже спокійна і слухняна, не те, що інші невиховані цербери. Про що це я? А! Доки ми стояли коло нашої машини, Матильда прогулювалася між іншими автівками. Я знову помітила того

підозрілого чоловіка. Я повернулася до нього спиною й не бачила всього, а коли озирнулася в пошуках Матильдошки, то виявила, як він чимдуж летів геть з автостоянки з моєю боксеркою на руках.

Слідчий намагався зосередити увагу на розповіді потерпілої, однак усі думки були про закінчення робочого дня. На мить замріявшись про борщ дружини, Петренко сумно видихнув і запитав:

— І що далі?

— Звісно, я почала репетирувати!

— Репетувати?

— Так. Я вимагаю негайно виписати орден на арешт того нелюда, мучителя! Він закатавав мою Матильдошку!

— По-перше, — промовив слідчий, — ордер, не орден, видає суд за наявності прямих доказів. А в нас навіть підозрюваного немає. По-друге, у голові не вкладається, що комусь могло спасти на думку викрасти собаку бійцівської породи. І по-третє, ви не маєте права вигулювати пса без повідка та намордника. Якби ви за цим стежили, то не сталося б біди.

— То ви ще мене звинувачуєте? — жіночка обурено підскочила зі стільця. — Я знайду вправу на вашу дільницю!

— Управу...

— Що?

— Нічого. Ми прийняли вашу заяву, будемо проводити розслідування. Заспокойтеся та йдіть додому.

— Як тут заспокоїтися, коли я нервую!

Потерпіла вже зібралася влаштувати скандал, як до кабінету постукали. За мить у дверях з'явилася голова в кепці з написом «Зооздоров'я».

— Вибачте, слідчий Петренко?

— Зачекайте, будь ласка, ми майже закінчили.

Раптом жіночка закричала не своїм голосом та кинулася лупцювати своєю леопардовою сумочкою бідолашну голову в кепці.

— Кат! Виродок! Недолюдок! — лаялася потерпіла. Слідчий підскочив зі свого місця та насилу вирвав сумку з її рук, однак жіночка мала намір продовжувати самосуд голіруч.

— Це він! Він викрав мою Матильдочку!

— Та послухайте ж, — ухиляючись від ударів, намагався сказати хлопець у кепці.

— Негайно припиніть безлад, інакше мені доведеться застосувати зброю! — гаркнув слідчий.

Усе ще пручаюсь, жіночка вслілася назад на свій стілець і дозволила хлопцеві увійти до кабінету.

— Пані Семенюк, — почав він, — що ж ви втекли з нашої клініки, так і не дослухавши лікаря?

Жіночка здивовано підвела брову, а хлопець продовжував:

— Ветеринар вам ясно дав знати, що у вашої Матильди середній отит і її треба залишити в стаціонарі. А ви лише покивали головою і скоренько зібралися та пішли. Я рушив за вами, кликав, але ви розмовляли по телефону й нічого не чули. Я повідомив вам, що відведу собаку назад до лікаря, а ви тільки закричали.

Зрозумійте, якщо вчасно не надати допомогу вашому собаці, хвороба може проникнути глибше. А ви відразу в поліцію...

— То що, моя Матильдочка в клініці? — зі сльозами на очах промовила потерпіла.

— Звісно, за нею наглядають і завтра ви зможете її забрати.

— Яке щастя, яка радість! — жіночка кинулася розцілювати хлопця в кепці, а після звернулася до слідчого: — Вибачте, що потурбували! До побачення!

І вони зникли в коридорі так само хутко, як і з'явилися. За мить у поліцейській дільниці знову настала поважна тиша. Тільки самотній безхатко хропів на лаві у мавпятник. «За два роки на пенсію», — зітхнувши, подумав слідчий Петренко та неквапливо почав збиратися додому (*Дар'я Петріга, студентка відділення журналістики*).

Завдання 24. Розподіліть наведені слова на історизми та архаїзми. Із деякими з них складіть речення, продемонструвавши різні функції цих стилістично забарвлених слів.

Кошовий, толмач, дяк, цісар, піїт, семінарист, леґіон, тестамент, дукат, волость, ужанція, сиріч, гривеник, лакей, рогатина, гайник, одесною, кирея, життя, чадо, пашпорт, гувернер, досвітки, миса, ланіти, запаска.

Завдання 25. Доберіть із довідки до наведених іншомовних слів власне українські відповідники, запропоновані пуристами. Чим зумовлена тенденція замінювати запозичення питомо українськими словами та наскільки вона виправдана? Чи всі наведені відповідники набули поширення в сучасній мові?

Барбершоп, революція, революціонер, ботанік, баг, артерія, орбіта, гештег, астрономія, конус, гімн, пуризм, аплікація, полюс, діагональ, меню, патріот, фільтр, лайфхак, дедлайн, фабрика, автограф, шлагбаум, алкоголь, граматика.

Довідка: реченець, цидило, перепин, стравопис, хиба, славень, кришмітка, чистослів'я, голярня, лазівка, застосунок, бурмак, б'ючка, винець, бігун, виробня, мовниця, перекутня, зірниця, обіжник, самопис, батьківщина, рослинар, бурма, стіжок.

Завдання 26. Уявіть себе авторами дитячого видання. Вам необхідно за допомогою запропонованих слів та їхніх частин (у довідці) придумати оказіональні заголовки для рубрик, імена персонажів тощо. Використовуйте різноманітні комбінації. Поясніть значення новотворів. Уведіть у контекст.

Цятка, коло, ліс, сон, там, чари, дух, зір, мур, торт, дім, дід, буль/бульба, біг, свист, звір, диво, зоря, сонце, сам, дзинь, ням, ляп, вжух, гав, чух.

Довідка: -ляндія, -коп, -рух, -ко, -ня, -ець, -манія, -пад, -атор, -итор, -ар, -анин, -янин, -мен, -носець.

Завдання 27. Знайдіть у реченнях штампи і кліше, оцініть їхню комунікативну потребу.

1. Відповідно до твого розпорядку дня, синку, уже час вечеряти. 2. Я запізналася на пару у зв'язку з виходом нової серії «Гри престолів». 3. Для мене являє значний інтерес гра в шахи, адже вона розвиває логічне мислення та вчить передбачувати дії суперника на декілька кроків уперед. 4. Я б виконала цю роботу за наявності вільного часу та натхнення. 5. Переді мною постало питання забезпечення виконання плану роботи над проєктом. 6. Коридори заповнили люди в білих халатах у зв'язку з тим, що до відділення почали надходити все більше нових постраждалих. 7. Наша староста попросила поставити питання про скасування пари на розгляд у деканаті. 8. Закріплення студентами й використання знання, здобутого внаслідок регулярного відвідування занять, є важливим досягненням викладача. 9. Більша половина присутніх погодилася з рішенням про перенесення терміну здачі індивідуального завдання. 10. Слід приділяти значну увагу режиму сну, адже від цього залежить твоя продуктивність. 11. Водночас у напрямку підготовки водогонів до опалювального сезону дещо зроблено. 12. Активну допомогу в прибиранні території від снігу та льоду надали курсанти.

Завдання 28. Визначте речення, у яких неправильно вжито фразеологізм, та відредагуйте їх. Яка, на вашу думку, причина помилок?

1. Не оббивай мені пороги, швидше до кімнати і сідай за стіл. 2. Це все ти кажеш мені, аби замозолити очі! Переходь до суті. 3. У кінці повісті письменник згустив усі фарби, і стало незрозуміло, де герой, а де злочинець. 4. У кабінеті було тихо, хоч голки збирай. Усі чекали, що скаже Василь Петрович. 5. Запрошуємо прийняти участь в анкетуванні «Допоможи покращити якість». 6. Усі питання, які обговорювалися, мають велику роль у розвитку цієї ще молоді науки. 7. Три спортсмени з Закарпаття зайняли перше місце на чемпіонаті України з пауерліфтингу. 8. Як задати запитання замовнику у державних закупівлях?

Завдання 29. Визначте, який спосіб трансформації фразеологізмів використано в контекстах та з якою метою.

1. Гроші за роботу беру пристойні, хоч усвідомлюю, що не хлібом єдиним... (Новинар. 2008. № 6). 2. Кажуть: гроші як вода. Але це справедливо лише для тих, хто витрачає їх тільки заради задоволення своїх поточних потреб, і тому його гроші вічно вислизують крізь пальці (Gazeta.ua. 4.11.2012). 3. На Заході серіали — це чесний, професійний і важкий спосіб заробляння грошей. У нас — легке рубання

бабла (Укр. правда. 2009. № 123). 4. Троє в мистецькому човні [заголовок]. Три авторські голоси, що утворюють унікальне звучання живописних творів, — своєрідна «золота середина» між персональною виставкою, яку можна назвати виступом соло, та груповим вернісажем — могутнім хоровим співом (Україна молода. 07.06.2016). 5. Народна любов примхлива та незбагненна. Особливо коли йдеться про культурні вподобання широких народних мас. Оскільки їм притаманна любов не так до концептуального та герметичного, як до зрозумілого і життєствердного. Й не один майстер пера, пензля чи кінокамери обламав собі на цьому свої пера та пензлі (С. Жадан).

Завдання 30. Знайдіть 5 прикладів трансформованих фразеологізмів, укажіть, який прийом трансформації використано і з якою метою. Добирати приклади можна з текстів різних стилів, прийоми не мають бути однотипними. Аналізуючи, указуйте нормативний вислів, його значення за словником, тип видозміни й коментар до неї (семантична чи структурна трансформація (яка саме), унаслідок чого відбулася і з якою метою). Можна спробувати самим написати невеликий текст із трансформаціями.

Завдання 31. Визначте дві-три найголовніші, на ваш погляд, тенденції в динаміці лексичного складу сучасної української мови. Як вони впливають на

стилістичні ресурси лексики? Обґрунтуйте свою відповідь, наведіть приклади.

Завдання 32. Напишіть творчу роботу, обравши будь-яку із запропонованих тем і жанрових форм.

1. Автобіографія (із використанням трансформованих фразеологізмів). 2. Заява про прийняття на роботу (зі вживанням зменшено-пестливої лексики). 3. Опис виду спорту (за допомогою неологізмів, історизмів та архаїзмів). 4. Реклама будь-якої продукції (з уведенням застарілої лексики). 5. Опис природи, міського ландшафту (із використанням антонімів та синонімів). 6. Мініп'єса про студентське життя.

ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ

Іменник. Стилiстична характеристика роду iменника. Стилiстичнi особливостi форм числа iменника. Помилки у використаннi граматичних форм роду, числа, вiдмiнка iменникiв i шляхи їх усунення.

Прикметник. Стилiстичний аналіз повних i коротких, стягнених i нестягнених форм прикметника.

Стилiстичнi можливостi синтетичної та аналітичної форм ступенiв порiвняння прикметникiв. Помилки у вживаннi форм ступенiв порiвняння прикметника.

Числiвник. Складнi випадки вживання числiвникiв. Використання кiлькiсних i збiрних числiвникiв як синонiмiв.

Складнi випадки поєднання числiвникiв з iменниками.

Займенник. Семантичнi й експресивнi вiдтiнки займенникiв у рiзних умовах їх уживання. Характернi помилки у використаннi займенникiв i шляхи їх усунення.

Дiєслово. Синонiмiя способових i часових форм дiєслова.

Помилки у твореннi й уживаннi дiєприкметникiв i дiєприслiвникiв.

Типові порушення норм керування.

Складні випадки координації підмета і присудка.

Стилістичне значення порядку слів у реченні.

Інверсія.

Стилістичні функції різних типів односкладних і неповних речень, активних і пасивних конструкцій.

Особливості уживання однорідних членів речення.

Основні стилістичні недоліки в побудові складних речень.

Завдання 33. Розкрийте дужки, поставивши іменник у відповідну відмінкову форму.

1. Дітям із (*нежить*) чи (*кашель*) можна ходити до школи або садка? 2. Вірус (*кір*) поширюється під час кашлю та чхання, тісних особистих контактів. 3. Вимоги до структури та змісту дипломної роботи на здобуття (*ступінь*) бакалавра викладено в Положенні про випускну атестацію студентів. 4. При піднесенні до (*ступінь*) 0 будь-якого ненульового числа результатом буде 1. 5. Відповідно до американських статистичних даних, до неврологів звертається лише 3% пацієнтів із (*біль*) у спині та шиї, решта — до лікарів невідкладної допомоги, ортопедів і лікарів спортивної медицини, мануальних терапевтів. 6. Для оновлення (*тюль*) нам знадобиться харчова сіль, рідка синька та

столовий оцет. 7. Чим краще мити голову — милом чи (*шампунь*)? 8. Низка африканських країн має намір застосовувати для лікування COVID-19 насто-
янку (*полін*). 9. Яка різниця між (*рояль*) і (*піаніно*)? 10. Своїми унікальними художніми прийомами Микита Кадан фокусує увагу глядача на тому, що вже вписано (*скрижаль*) в історію українського мистецтва. 11. У стоматологічній практиці використовують системи для відсмоктування (*аерозоль*) з різними кріпленнями, зокрема на стелю, стіну, підлогу. 12. Новозеландці підтримали ідею прапора з (*напороть*).

Завдання 34. Правильно скоординуйте підмет із присудком, поставивши дієслова в дужках у форму минулого часу.

1. НАН України (*анонсувати*) виробництво українських тест-систем на коронавірус. 2. У грудні ТСН (*встановити*) абсолютний рекорд, здобувши частку аудиторії 31,4 відсотка. 3. ОБСЄ (*нарахувати*) більше 100 порушень у перший день «тиші». 4. У Луцьку ДАІ (*зареєструвати*) 4 автопригоди, які сталися через погані дороги. 5. МЗС (*звернутися*) до штаб-квартир міжнародних організацій із проханням про допомогу в подоланні наслідків природного лиха на заході країни. 6. Під час пандемії ЗМІ (*працювати*) як велика пресслужба. 7. УПА (*тримати*) інформацію щодо своєї боєздатності в глибокій таємниці. 8. НАБУ (*звинуватити*) Генерального прокурора України в перешко-

джанні притягненню до відповідальності причетних до корупційних зловживань на митниці. **9.** САП (*звинуватити*) суд Одеси в ігноруванні прокурорських обґрунтувань. **10.** 25 жовтня МОЗ (*зареєструвати*) державне підприємство «Медичні закупівлі України».

Завдання 35. Виправте в реченнях неправильне узгодження прикметників з іменниками.

1. Увечері я сидів та пив вино зі смачною салям-мі та солоною сулугуні. **2.** Під час довгого путі поїздом чоловіка мучила сильна головна біль. **3.** Під час приготування димного барбекю ми пили смачну лате. **4.** Червоне фламінго мешкає на солоних озерах. **5.** Технологічний Токіо вразив тим, що на одній з вулиць я знайшов пам'ятник вірному собаці Хатіко. **6.** На міській ярмарці щосуботи фермери продають крафтову продукцію. **7.** Маленьке дитя ніяк не могло знайти відповідь на приклад, де була складна дріб. **8.** Смішний кенгуру та мила поні — ось і вся його ватага. **9.** Я поверталася додому з пляшкою грузинського боржомі та моєю улюбленою кольрабі.

Завдання 36. Виправте помилки в уживанні іменникових форм множини родового відмінка. Усуньте інші стилістичні недоліки.

1. Мама попросила купити мене п'ять кілограм всього: баклажанів, апельсинів, мандаринів та по-

мідор. **2.** Мер міста приїхав подивитися на забудовану ділянку, але виявилось, що немає не тільки житл, а й мільйонів, витрачених на них. **3.** Мрію запустити лінію з виготовлення жіночого взуття: чоботів-панчохів, ботильон, туфлів-лоферів, кросівок, кед, мокасин, хоч поки грошей у мене негусто. **4.** Я купив 10 банок консерв з риби та томатів, але потім моя родина «мала щастя» їсти оселедці весь місяць. **5.** Зі старих джинс зшила собі кілька брелоків. **6.** На уроках фізики мені найсолодше спалося на темах з амперів, центнерів та вольт. **7.** Як на гріх, у мене не було ні мокасинів, ні бутс, ані навіть відірваних підшов. **8.** Під час карантинних канікул я вивчав методи вирощування помідор, перців та різних салатів на балконі.

Завдання 37. Перепишіть речення, уживаючи слова з дужок у потрібній відмінковій формі.

1. На (*квест-перформанс*) серед учасників можна було зустріти й багатьох відомих музикантів. **2.** Лілія купила зелену (*спідниця-«олівець»*) на (*виставка-ярмарок*). **3.** Я вважаю бабусю своїм особистим (*шеф-кухар*), адже нещодавно вона захопилась (*чудо-піч*) та напекла сім кілограмів (*печиво-равлик*). **4.** Учора ми викликали (*слюсар-гідравлік*), бо в нашому будинку стався такий потоп, що діти були змушені ходити в (*плащ-дощовик*). **5.** Аби зробити смачний кекс, використовуйте близько 50 грамів (*какао-порошок*). **6.** Іванові Остапчуку, (*офіцер-ветеран*) Збройних сил

України, присвоєно звання (*генерал-майор*). **7.** Навіть хвороба ексдепутата не стала на заваді довгоочікуваній (*пiар-операція*). **8.** На гербі (*Білгород-Дністровський*) зображено виноградну лозу.

Завдання 38. Запишіть правильно слова, знявши ризику.

1. Вона заповнила *пiв/зошита*. **2.** Він надовго запам'ятає виступ улюбленого *рок/гурту*. **3.** Наш тато — генератор *супер/ідей*. **4.** Україна багата на *народно/обрядові* символи. **5.** Завдяки сучасному *міні/процесору* ваші гаджети працюватимуть набагато швидше. **6.** Небо стало *червоно/гарячим*. **7.** На ЗНО з історії завжди є питання про *кримсько/татарський* національний рух. **8.** Наш Євген став *віце/президентом* компанії. **9.** Мій брат *військово/зобов'язаний*. **10.** Дуже важко доглядати за цим декоративним *напів/кущем*. **11.** Усі учасники змагань вчасно пройшли процедуру *допінг/контролю*. **12.** Восени 1240 року військо *монголо/татар* з'явилося біля Києва. **13.** Держгеокадастр запустив нові *інтернет/послуги*. **14.** Кілька *медіа/ресурсів* перепостили інформацію з офіційного сайту компанії. **15.** «*Веб/дизайн* з нуля» — новий курс для початківців.

Завдання 39. Знайдіть та виправте помилки в уживанні форм ступенів порівняння прикметників.

1. Навіть самий найбільший вид — гігантська колібри — має довжину 20 см, із яких половина — хвіст. **2.** Яке українське місто найсолодше? **3.** Цьогорічне свято буде ще більш веселішим і яскравішим, ніж торік. **4.** Смачніше всього їсти на свіжому повітрі. **5.** Запропоновані заходи сприятимуть покращенню благоустрою Полтави, а також допоможуть у щонайшвидшій соціальній адаптації клієнтів кризового центру. **6.** Із чим пов'язана думка про те, що мовчазні люди найрозумніші і найцікавіші за інших? **7.** Прагнення зробити життя рідних простіше та комфортніше спонукає працювати більше та наполегливіше. **8.** Найбільш великий вибір товарів — тут. **9.** Це була найвеличезніша споруда, що об'єднала в собі різні стилі. **10.** Місця, пов'язані зі згадкою про дитинство, позначені якоюсь чарівністю: кажуть, що там і небо синіше, і трава зеленіша, і зорі ясніші, і страви смачніші. **11.** Останній випадок набагато менш розповсюджений у світі, чим перший. **12.** Після цього хлопець повністю змінився та став більш веселішим.

Завдання 40. Напишіть пейзажну лірику / прозу, уживаючи форми ступенів порівняння прикметників та прислівників.

Завдання 41. Прочитайте речення, правильно поєднуючи числівники з іменниками.

I. 1. Водною ерозією уражено до 40% території Азії, 30% земель в Африці, 25% в Європі та 35% в Америці. На глобальному рівні оцінка розміру збитків від ерозії, за даними різних авторів, коливається в межах від 20 до 200 Гт/рік, що свідчить про недосконалість методів оцінювання. **2.** Матеріали експериментальних досліджень 70–80-х років ХХ сторіччя є унікальними та досі не втратили практичного значення. **3.** Щороку надходять дані про травмування 240 тис. людей ударом блискавки. **4.** Працівники установ і члени академії — автори 278 науково-дослідних тем за 42 науковими напрямками. **5.** Творчий спадок Олени Теліги сягає 36 віднайдених на сьогодні поезій, близько 20 публіцистичних і літературознавчих статей, надрукованих лише в газетах та журналах. **6.** Команда дослідників із гравітаційної лабораторії LIGO повідомила, що їм уперше вдалося спостерігати та виміряти квантові флуктуації, які “посунули” 40-кілограмові дзеркала. **7.** Китайські вчені спершу дослідили первинні та метастатичні пухлини 544-х людей, хворих на рак молочної залози.

II. 1. Військова частина за переговорною процедурою для потреб оборони замовила чеській компанії бронезилетів на 13,48 млн гривень. **2.** Дослідники Левенського католицького університету в Нідерландах дійшли висновку, що поведінка 54-річної бельгійки, яка вважала себе курчам, пов’язана з наявністю в неї депресії. **3.** Мікроорганізмів, що живуть у нашо-

му тілі, удесятеро більше, ніж наших власних клітин. Хоча їхня маса не перевищує 3%, вона може сягати 2,7 кг для людини вагою 90 кг. **4.** Група дослідників з Європи та Південної Африки розробила програму на основі штучного інтелекту, здатну розпізнавати різні види малих пташок із точністю до 90%. **5.** 22 липня комета максимально наблизиться до Землі на відстань 100 млн км. Такий проліт у перигелії має збільшити орбітальний період комети з 4500 до 6800 років. Саме стільки часу знадобиться кометі для повного оберту навколо Сонця. **6.** Дослідники проаналізували геном шести видів кажанів і порівняли його з геномами 42 інших ссавців. **7.** Із 2015 року працює програма «Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Study», під час якої дослідники спостерігають за життям та мозком 11 750 підлітків, понад 2 тисячі з яких — близнюки. (За матеріалами сайту «Укрнет»).

Завдання 42. Розкрийте дужки, правильно вживши форму іменника.

1. Американська блогерка Лілі Понс має 41,1 (*мільйон*) підписників. **2.** Обвинуваченому в ДТП присудили три з половиною (*рік*) позбавлення волі. **3.** Лінійна розгалужена блискавка має довжину 2-3 (*кілометр*). **4.** За роздільної здатності близько 1,2 (*ангстрем*) візуалізація є достатньо точною, щоб визначити місцеперебування окремих атомів у молекулі білка. **5.** Реконструкція триватиме довго й потребуватиме п’ять із

чвертю (*мільйон*) гривень. **6.** До Вірменії намагалися незаконно потрапити 2 (*громадянин*) Ірану. **7.** У пониззі Дніпра випущено вже *півтора* (*мільйон*) осетрових видів риби. **8.** Болехівський лісгосп першим подав висновок про надання відповідного статусу лісам на площі в майже півтора гектара (*гектар*).

Завдання 43. Знайдіть і виправте помилки, пов'язані з уживанням займенників.

1. Дуєт оголосив, що в суботу, за два дні до фіналу, вони одружаться. **2.** Боротися з проблемами зубів і ясен треба ще до того, як вони з'явилися. **3.** Завідувач кафедри — це керівна посада, яка підпорядковується безпосередньо директору інституту чи декану факультету, до якого належить очолювана їм кафедра. **4.** І раптом мама побачила кішку за вікном. Вона завмерла. **5.** Людина в східній традиції є органічним поєднанням космічних елементів, душа і тіло якого взаємопов'язані. **6.** Ви переконана, що саме так це робиться? **7.** Якщо сьогодні ми не почнемо берегти довкілля, то завтра можемо залишитися з нічим. **8.** Мною запропоновано інтерактивний вебсервіс, завдяки чому вийде покращити роботу. **9.** Сьогодні ми маємо великі можливості доставляти продукцію в любую точку земної кулі. **10.** Нарешті давні друзі Володимир і Сергій зустрілися, він прийшов із великою валізою й радісно усміхався. **11.** Завжди захоплююся молоддю, тим, як вони не бояться змін.

12. Доповідач уже розпочав свою промову. **13.** П'ять тем, які ні в якому разі не можна обговорювати в компанії.

Завдання 44. Знайдіть у художніх творах (або наведіть свої) приклади вживання займенників із різною стилістичною метою.

Завдання 45. У виділених словах уставте потрібну літеру.

1. Ми *роб(е/у)мо* вправи швидше, ніж команда під номером один. **2.** *Ход(е/у/ї)мо* по магазинах? **3.** Сьогодні *хоч(е/у)мо* дізнатися, який смак морозива з нового меню. **4.** Іноді ми *нес(е/у)мо* повну нісенітницю. **5.** Ми *бач(е/у)мо* те, у чому переконані. **6.** Діти *кле(ю/я)ть* аплікації, щоб розробляти дрібну моторику. **7.** Ви *наваж(е/у)теся* ризикувати? **8.** Коли ми свідомо про щось міркуємо, то «*чу(є/ї)мо*» в голові голос. **9.** *Біж(е/у/ї)мо* до парку, я хочу подивитися на нові гойдалки. **10.** Нові шкарпетки з вовни *кол(ю/я)ть* шкіру. **11.** Чому *гуд(у/я)ть* колонки: причини неприємного звуку. **12.** Ви досі *бо(є/ї)теся* оплачувати банківські послуги онлайн? **13.** Ми зараз *сто(ї/є)мо* на порозі економічного прориву.

Завдання 46. Наведені слова поставте у форму І особи однини теперішнього часу. З утвореними формами складіть речення в розмовному стилі.

Водити, возити, ходити, їздити, лазити, ладити, мостити, заважати.

Завдання 47. Прокоментуйте особливості використання в прямому та переносному значенні часових форм дієслова.

I. Ольга Фреймут — одна з найвідоміших телеведучих. Свою кар'єру починає на англійському BBC. Розповідає, що в Англію поїхала без грошей. Якби не перший чоловік, який допоміг їй із роботою, Фреймут пропала б. Зараз телеведуча може похвалитися кількістю своїх проєктів. Ба більше, у кожному з них вона не приховуватиме емоцій та почуттів. Ділиться: приїде було після зйомок додому, а дочка заспокоює маму.

Скоро стартує другий сезон авторського шоу. Фреймут наполегливо над ним працює і, впевнена, додасть гостринки в питання для гостей (*Анастасія Пікрасова, студентка відділення журналістики*).

II. Кумедна історія

Одного разу мій університет змусив мене втратити одну нервову клітину. Якось я впустила банківську картку біля каразінського банкомата, помітити одразу — це явно не про мене. Тому тоді мій стан, що планує наблизитися до нервового, просто змушує мене піти та прогулятися парком. Я пройшла досить значну відстань від університету, і ось уже планую йти додому, як чийсь голос змушує мене подивитися на-

зад, а там незнайомець із моєю карткою наче тримає мою надію у своїх руках, начебто ангел із неба, у чийх планах розвіяти мою тривогу. Світ завмирає, мені перехоплює подих, бо виявляється, що цей хлопець біг за мною від самого університету (*Поліна Рассказова, студентка відділення журналістики*).

III. Гуляти під дощем — це, на перший погляд, звучить так казково, так романтично, але не тоді, коли ти йдеш без взуття. Одного разу потрапила я під сильну зливу, ідучи після тренування. Парасольки в мене не було, тож, думаю, пройдуся під дощем. Це було навесні, коли погода дозволяла вже ходити в замшевих кросівках. Зазвичай висока ціна не завжди відповідає гарній якості, тому моє взуття перетворилося на конструктор «Зроби мене сам» прямо в мене на очах. Тож довелося бігти додому по траві, багнюці, дорозі, землі абсолютно босою. Скажу, що це хоча й виглядає дивно, але викликає казкові відчуття. Ти в мить відчуваєш себе один на один з природою. Усе було б добре, якби я не послизнулася на траві й раптом не впала прямо в калюжу. Тож, як кажуть, жартувала баба з колесом, доки в спицях застрягла. І сміх і гріх, але ситуація й справді така кумедна, що згадую дотепер (*Єлизавета Тільна, студентка відділення журналістики*).

Завдання 48. Напишіть текст, використовуючи одні способові форми дієслів у функції інших.

Завдання 49. З'ясуйте, які дієслівні форми утворено правильно.

Відповідавши, відповідаючи, відповівши; обговорюваний, обговорюючий; призначаючи, призначавши, призначивши; читаючи, читавши, читаючий, читаний; прочитаний, прочитаючи, прочитавши; вимірюючий, вимірюючи; визначавши, визначаючи; визначивши, визначаючий; дописаний, дописавши, дописуючий; дописуючи, дописуваний; працюючий, працювавши, працюючи.

Завдання 50. Виправте помилки в уживанні дієприкметників (та похідних форм) і дієприслівників. Усуньте інші недоліки.

1. Побачивши ціни на ліки, у нього перехопило подих. 2. Потрібно цінувати власну унікальність та не залежати від оцінки оточуючих. 3. Єднання зі своїми співвітчизниками та дотримання традицій своєї країни — це найпростіші способи вираження патріотизму, живучи за межами батьківщини. 4. Як передає кореспондент УНІАН, місцевий клуб історичної реконструкції ознайомив чернівчан та гостей міста із бойовим кораблем вікінгів, на якому всі бажаючі мали змогу поплавати по озеру поблизу парку. 5. Проаналізуємо разом з екпертом існуючі варіанти розвитку подій. 6. Оживаюча фігура здобуває форму кристала. 7. Мені прийшла думка придбати новий велосипед, помітивши чергову несправність старого. 8. Тепло,

затишок і захоплюючий сюжет: атмосферні книги, які варто прочитати цієї осені. 9. Провівши перевірку легальних пунктів обміну валюти, уповноваженими працівниками Національного банку в Харківській, Львівській, Івано-Франківській областях було виявлено 15 пунктів обміну валюти, які здійснювали нелегальну діяльність. 10. У Житомирі презентували «Живий мандруючий музей» — мистецький проєкт, присвячений 150-річчю від дня народження Лесі Українки. 11. Винахід відноситься до галузі фармацевтики, а саме до водно-спиртових тінктур рослинного походження, які мають протизапалюючий і відхаркуючий ефекти та використовуються при захворюваннях верхніх дихальних шляхів. 12. Перш ніж нанести обезболюючий крем на тату, треба обезжирити шкіру.

Завдання 51. Замініть наведені сполучення слів прислівниками, із якими складіть мінітекст.

На швидку руку; босими ногами; кожного разу; якомога дужче; без журби; у десять разів; в усіх місцях; не зовсім прокинувшись; усупереч комусь; дуже розсердившись; у різні боки; на порожній шлунок.

Завдання 52. Знайдіть і прокоментуйте порушення норм керування.

І. 1. Школа — це місце, де дитина повинна навчитися важливим речам. 2. Головне в житті — не

зраджувати собі. **3.** Хочу подякувати радіослухачів за увагу. **4.** Ви можете вибрати собі страви по смаку. **5.** Інтерактивна іграшка навчає малюка кольорам та формам на трьох мовах: англійська, німецька, італійська. **6.** Кондиціонери по найнижчим цінам з безкоштовним монтажем. **7.** Партитура цього балету в значній мірі визначила розвиток музики ХХ століття. **8.** При реалізації насіння підприємство надає науково-методичні рекомендації по веденню органічного землеробства. **9.** Кілька людей звернулося за допомогою. **10.** Поліція застерігає людей про небезпеку. **11.** Актор поділився з журналістами про враження від Карпат. **12.** Для будь-якої системи є властивими зміни. **13.** Я дійшла до висновку, що так було не завжди. **14.** Ви не виконали свої зобов'язання. **15.** Розумна людина здатна посміятися над собою. **16.** Спостерігаємо ігнорування правами людини.

II. 1. Робота виконана по всім правилам. **2.** Для українського іконопису тривалий час були властиві лаконічна композиція, виразність силуету. **3.** Знайди в іншій людині те, чому хочеш навчитися сам. **4.** За словами чиновника, відмова від жетонів у Харківському метрополітені заощаджуватиме комунальному підприємству 4-6 мільйонів гривень в рік. **5.** У північних країнах вміння розмовляти на іноземній мові — історична необхідність. **6.** При яких умовах можна сказати, що діалог двох культур відбувся? **7.** Відрізнити двигун високого класу по зовнішніх ознаках не завжди просто.

8. Трактори сертифіковані згідно міжнародної системи якості. **9.** Робота триває у відповідності з планом. **10.** Банк виплачує відсотки по залишкам на рахунках. **11.** Я ніколи не зраджу Батьківщині. **12.** Партія перетворилась в машину для голосування. **13.** Серця людей сповнені радістю. **14.** Чому ти вирішив вступити саме в цей університет? **15.** Ніхто не виконав цю вправу. **16.** Потерпілі зверталися за захистом до консула.

Завдання 53. Відредагуйте речення, зверніть увагу на правильність уживання прийменникових конструкцій.

1. Як розрахувати відсотки по кредиту, щоб не здивуватися після укладення договору? **2.** Ми вважаємо, що при вільному пересуванні, яке гарантоване в Європі, таких обмежень бути не повинно. **3.** По технічним причинам каса не працює. **4.** Це можливо при пуску котла після простою тривалістю понад трьох діб. **5.** Інформація стане відомою вже за кілька днів по результатам аудиту. **6.** Відомий аргентинський футболіст Ліонель Мессі у юному віці не міг знайти собі команду завдяки серйозній хворобі — дефіциту гормону росту. **7.** Я хочу, щоб того, в кого піднялась рука, настигла кара по законам України і Божа кара. **8.** У нас можна придбати техніку по ціні в два рази менше. **9.** З метою розробки заходів по запобіганню нещасних випадків на підприємстві необхідно систематично аналізувати і узагальнювати їх причини.

10. На протязі години люди не могли потрапити на концерт. **11.** На межі апокаліпсису: Індія б'є рекорди по захворюваності COVID-19. **12.** Коментар директори згідно питання працевлаштування був незрозумілим. **13.** У відповідності з чинним законодавством було складено протокол огляду місця події. **14.** Такі випадки часто трапляються із-за необережності.

Завдання 54. Проаналізуйте, чи в усіх реченнях правильно скоординовано головні члени? Якщо можливі варіанти, обґрунтуйте.

1. Автор кодексу переконана, що для підприємців це буде стимулом працювати чесно. **2.** Ні, ті, хто таке роблять, не думають ні про що. **3.** Частина населення не користуються цієї послугою. **4.** Більшість підтримали кандидатуру директора. **5.** Більшість науковців схилиються саме до такого висновку. **6.** За кордоном працюють велика кількість наших співвітчизників. **7.** Кілька учасників по черзі виконують завдання. **8.** Троє хлопців забігло до кабінету. **9.** В аудиторії стоять десять столів. **10.** Дві вантажівки заїхали на територію будмайданчика. **11.** Близько ста хворих уже одужало. **12.** Решта підприємств не брали участі в тендері. **13.** Оці дві яблуні добре вродили того року. **14.** На участь у конкурсі надійшло кілька сотень заявок. **15.** Близько третини опитаних підтримує ініціативу місцевої влади. **16.** Двадцять один кандидат пройшов процедуру перевірки. **17.** МОН оголосило

про терміни вступної кампанії. **18.** ПрАТ «Київстар» вийшов у лідери на ринку мобільних послуг.

Завдання 55. Прокоментуйте помилки в уживанні однорідних членів речення, запропонуйте варіанти виправлення.

1. Наприклад, жінкам у цій країні може бути відмовлено в праві на медичне обслуговування, працевлаштування. **2.** Положення міжнародних договорів мають використовуватися не тільки для додаткової аргументації правової позиції у справі, але й наділені пріоритетом перед національним законодавством. **3.** Ми позбавимо вас не лише від неприємних симптомів, а й знову подаруємо радість життя. **4.** Забруднення навколишнього середовища промисловими відходами та іншою господарською діяльністю людини руйнують природу. **5.** Запишіть у зошиті правила поведінки в театрі, концерті, кінотеатрі. **6.** Компанія повністю впливає й контролює господарську діяльність інших підприємств. **7.** Цінують й допомагайте своїм батькам. **8.** Костюми можна взяти як напрокат, так і придбати за доступними цінами. **9.** Дув поривчастий вітер та мороз. **10.** Зі складів зникало все: їжа, одяг, снаряди та інші боеприпаси. **11.** Машинне збирання картоплі проводять трьома способами: потоковим, роздільним та комбіноване. **12.** Щодо своєї роботи ви підбивали підсумки, помилки? **13.** Вона хоче і живе своїм життям. **14.** Цей вишуканий набір стане не лише прикрасою будь-якого

столу, але також гарантує вам довговічність використання. **15.** Про це свідчать як зустрічі з керівництвом ФРН, так і з лідерами Східної і Центральної Європи.

Завдання 56. Проаналізуйте порядок слів у реченнях. У яких реченнях непрямий порядок слів спотворює зміст речення? Де інверсія є виправданою? Простежте, як інверсія впливає на формування змісту висловлювання.

1. Кохання — глибоке романтичне почуття, духовна близькість, довготривала хімія між двома людьми. **2.** День ніч змінює. **3.** Кожен учень свої помилки може виправити вчасно. **4.** Та це ж «зірки» франківців — чоловіча весела компанія! **5.** Вода холодна між травами шумить. **6.** Пшениці поле розкинулося за селом. **7.** Вакцинацію дітей від коронавірусу в Іспанії схвалили від 5 до 11 років. **8.** Мама, до речі, войовничий дуже характер мала, хоча її батько був дяком, у церкві співав, а мати — дочкою священника («Українська правда». 4.12.2021). **9.** Вчитись було легко, але захоплення, горіння програмуванням не було («Українська правда». 4.12.2021). **10.** Як вуглеводи можуть покращити сон на ніч? **11.** 20-разовий переможець турнірів «Великого шолома» не зможе виступити в четвертому колі через проблеми зі здоров'ям (<https://sport.unian.ua/rodzher-federer-legenda-tenisu-znyavsyaz-rolan-garros-novini-sportu-11444611.html>). **12.** Замовлені речі на сайті, на щастя, не довелося повертати.

Завдання 57. Зредагуйте складні речення, поясніть характер помилок у них.

1. Люди повинні зрозуміти, що ніколи не треба принижувати інших за їхні смаки, бо ми не знаємо, що саме вони переживають і як важливі для них ці пісні. **2.** Коли людина вдається до аналізу, то він намагається викокремлювати головне і другорядне. **3.** Думаю, кожна людина відчувала на собі всю ту емоційну силу музичних творів, які западають глибоко в душу і по тілу бігають мурахи. **4.** Я не знаю, чи це правда, але ось що цікавого я дізналася: французька мова має лагідне звертання «t'aimer», яке утворилося від словосполучення «mon amour», яке перекладається дослівно як «моє кохання». **5.** Це була керівниця арт-студії, яка перемогла в конкурсі цього року. **6.** У звіті слід указати на недоліки і чи можна їх усунути. **7.** Андрій сказав, коли перевіриш пошту — відразу дай відповідь. **8.** Це ще не відмова, але зате й згодою такі слова вважати не можна. **9.** Так як погода не сприяла, велозабіг скасували. **10.** Не нервуйте, якщо чекати прийдеться довше, чим ви сподівалися. **11.** Слід попробувати зробити «пробу сил» у вибраній професії або у схожій з нею (співставити свої сильні якості і можливості з вимогами професії), і якщо вони співпадають, то професія вибрана правильно, а якщо ні, то слід розібратися ось в чому: якщо ж індивідуально-психологічні особливості не співпадають повністю, тоді необхідно порадитися з профконсультантом.

Завдання 58. Зредагуйте подані речення, прокоментуйте помилки.

I. 1. На рахунок подорожей з/в Україну інформації поки немає. **2.** На вірусні захворювання захворіли понад сім тисяч людей. **3.** Це буде складати три відсотка. **4.** Рідні та шанувальники таланту Оксани переконали її не звертати увагу на негатив та працювати далі. **5.** Мене в дитинстві навчили виключати світло. **6.** Ви на вірному шляху! **7.** Я теж рахую, що це заслуговує на світовий рівень. **8.** По будівлям, по горах, по дорозі втрапили в зелененьку травичку. **9.** Закон буде розповсюджуватись і на вчителів, а виключенням стануть тільки діти з «особливими освітніми потребами». **10.** У 2020 році він випустив свою автобіографію «До речі ні про що», а 31 грудня в український прокат виходить його нова комедія «Фестиваль Ріфкіна». **11.** У грудні місяці 2020 року святковим та неробочим днем є 25 грудня — Різдво Христове. **12.** СБУ повідомило про те, що має списки усіх осіб, які причетні до війни на сході. **13.** На протязі цілих століть слов'яни провадили боротьбу з уграми; особливо уперто захищалися племена Закарпатської України проти хижацького наступу угорських розбійників. **14.** Невдовзі начебто приятельські відносини переросли у сварку. **15.** Юнаку вдалося втекти з поїзду. **16.** Згадайте ситуацію з фільма Джеймса Кемерона «Термінатор».

II. 1. Для людини важливо бути відкритим до суспільства. **2.** Ви помічали — варто комусь позіхну-

ти, як і вас одразу тягне, або людина вам щиро посміхається і посмішка на вашому обличчі з'являється автоматично. **3.** Чорнобиль — туристичне місце, що користується попитом. **4.** Він вийшов зі школи в гарному настрої. У фое його несподівано зупинила вчителька. **5.** Не можна не згадати п'єсу Івана Карпенко-Карого «Мартин Боруля». **6.** Вченим і до цих пір нічого не відомо про існування русалок. **7.** Ці працівники нарешті приступили до роботи. **8.** Кожного разу Олеся раділа новому дню. **9.** Понад 4,5 тис. грн збитків нанесли порушники на річці Десна. **10.** У Кам'янці-Подільському усім прийшлась до смаку традиційна грибна юшка. **11.** Приносим свої вибачення за тимчасову незручність. **12.** Профком студентів звернувся до Міністерства освіти і науки України з приводом гуртожитків. **13.** Негреану взяв тренування у відомого шахматиста Хікару Накамура. **14.** Моя проблема заключається в тому, що за останній рік я не розмовляв ні з ким. **15.** Безкомпромісність — це важлива риса характеру, проте бувають ситуації, коли треба зраджувати своїм принципам заради загального блага. **16.** Відповідальна державна політика в даному випадку — це системні заходи щодо зниження цін на всі соціально значущі продукти харчування, які входять в продуктовий кошик українського споживача.

III. 1. Ашан краде українську землю: у посольства Франції в Києві зібрався багаточисельний мітинг проти розпродажу української землі. **2.** Не див-

лячись на всі перешкоди, нам вдалося зберегти нашу команду. **3.** Столітній уболівальник прийшов на матч «Ювентуса» і отримав пам'ятний сувенір. **4.** А те, що було пізніше, можна хіба порівняти з трьохстами спартанцями, які вийшли проти величезної перської армії. **5.** За відносно не велику суму втілюється головна мета подорожі — побачити колорит грузин, пізнати красу чудового краю. **6.** Вас не дивує, що до проекту між читаннями внесли серйозні правки, які не поділяють кредитори? **7.** Включив телевізор — і відразу хочеться когось вдарить. **8.** Лавра має офіційну банківську картку, на яку поступають кошти від пожертвувань за треби. **9.** ЗНО можна сдати успішно. **10.** Одноразові підгузники: особливості підбору і застосування. **11.** В Україні на минулому тижні виявлено на 7,7 тисяч хворих на COVID-16 більше, ніж було тиждень тому. **12.** Деяким людям важко утримувати емоції в собі. **13.** В свою чергу Ліверпуль розгромив Арсенал за 20 хвилин та повернувся у зону Єврокубків, але перемога мала гіркуватий присмак. **14.** Купити б/у техніку можна на сайті. **15.** ТОП-50 ВУЗів України за оцінками роботодавців.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антисуржик: посібник / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Світ, 1994. 152 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000013790> (дата звернення: 17.08.2022).
2. АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Либідь, 1991. 256 с. URL: <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/> (дата звернення: 28.07.2022).
3. БАБИЧ Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навчальний посібник. Львів: Світ, 2003. 431 с.
4. БОЙКО Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти: монографія. Ніжин, 2005. 552 с.
5. ВОЛКОТРУБ Г. Й. Практична стилістика української мови: навч. посібник. Тернопіль: Видавництво «Підручники і посібники», 2011. 256 с.
6. ВОЛОЩАК М. Правильно — неправильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. Київ: Вид. центр «Прогрес», 2003. 160 с. URL: <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/about> (дата звернення: 28.07.2022).
7. ГОЛОВАЩУК С. І. Складні випадки наголошення: словник-довідник. Київ: Либідь, 1995. 191 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001509> (дата звернення: 17.08.2022).
8. ГОЛОВАЩУК С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: Наук. дум-

- ка, 2004. 448 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001523> (дата звернення: 17.08.2022).
9. ГОРОДЕНСЬКА К. Українське слово у вимірах сьогодення: видання друге, істотно доповнене. Київ: КММ, 2019. 208 с. URL: <http://www.komm.ltd.ua/images/Gorodenska.pdf>. (дата звернення: 17.08.2022).
10. ДУДИК П. С. Стилїстика української мови: навч. посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk679385.pdf> (дата звернення: 28.07.2022).
11. ЄРМОЛЕНКО С. Я. Нариси з української словесності (Стилїстика та культура мови). Київ: Довіра, 1999. 435 с.
12. КАПЕЛЮШНИЙ А. О. Практична стилїстика української мови: навч. посібник. Львів: ПАЮ, 2007. 400 с.
13. КАПЕЛЮШНИЙ А. О. Редагування в засобах масової інформації: навчальний посібник. Львів, 2005. 304 с.
14. КАПЕЛЮШНИЙ А. О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. Львів: ПАІС, 2002. 576 с.
15. КАРАВАНСЬКИЙ С. Секрети української мови: науково-популярна розвідка з додатком словників репресованої та занедбаної української лексики. Київ: УКСП «Кобза», 1994. 152 с.
16. КЛИМЕНКО Н. Ф., КАРПІЛОВСЬКА Є. А., КИСЛЮК Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

17. КОЦЬ Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі: монографія / НАН України, Ін-т укр. мови. К.: Логос, 2010. 303 с.
18. Культура мови: від теорії до практики: монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін.; за ред. Л. Струганець. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2015. 216 с.
19. Культура мови на щодень / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Довіра, 2000. 170 с. URL: <http://kultura-movy.wikidot.com/> (дата звернення: 28.07.2022).
20. Культура української мови: довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 304 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001027> (дата звернення: 17.08.2022).
21. КУРИЛО О. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 303 с. URL: <http://kurylo.wikidot.com/> (дата звернення: 28.07.2022).
22. Літературна норма і мовна практика: монографія / Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
23. МАЦЬКО Л. І., СИДОРЕНКО О. М., МАЦЬКО О. М. Стилїстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
24. НАВАЛЬНА М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст.: [монографія]. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.

25. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога) / укладач І. І. Коломієць. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3335/1/Slovnyk-dovidnyk_zi_stylistyky.pdf (дата звернення: 28.07.2022).
26. ПОНОМАРІВ О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 240 с. URL: <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/about> (дата звернення: 17.08.2022).
27. ПОНОМАРІВ О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2000. 248 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001854> (дата звернення: 17.08.2022).
28. РИЖКО О. М. Практична стилістика: навчальний посібник. Київ: НАУ, 2010. 320 с. URL: <https://docplayer.net/64626630-O-m-rizhko-praktichna-stilistika.html> (дата звернення: 28.07.2022).
29. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Львів: Фенікс, 1996. 368 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001522> (дата звернення: 17.08.2022).
30. Словник тропів і стилістичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
31. СМЕРЕЧИНСЬКИЙ С. Нариси з української синтакси: у зв'язку з фразеологією та стилістикою. Харків: Рад. школа, 1932. 275 с. URL: https://r2u.org.ua/main/dicts_for_download (дата звернення: 28.07.2022).

32. Стилістика української мови: навчально-методичний посібник / [упорядники: А. С. Попович, Л. М. Марчук; за ред. А. С. Попович]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/> (дата звернення: 28.07.2022).
33. СТИШОВ А. О. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Біла Церква: «Авторитет», 2019. 198 с.
34. СТРУГАНЕЦЬ Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.
35. Сучасна українська літературна мова. Стилістика / за ред. І. К. Білодіда. Київ, 1973. 588 с.
36. ТАРАНЕНКО О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.). *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 33–39.
37. ТАРАНЕНКО О. О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 159–189. URI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/183048> (дата звернення: 17.08.2022).
38. ТАРАНЕНКО О. О. Тенденції до «елітаризації» як один з напрямів розвитку української літературної мови новітнього періоду (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). *Мовознавство*. 2017. № 4. URI: <http://dspace>.

nbuv.gov.ua/handle/123456789/184300 (дата звернення: 17.08.2022).

39. Українська лінгвостилістика XX — початку XXI століття: система понять і бібліографічні джерела / уклад.: С. П. Бибик, Т. А. Коць, С. Г. Чемеркін та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Грамота, 2007. 146 с. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/index3.htm> (дата звернення: 28.07.2022).
40. ЧАБАНЕНКО В. А. Стилiстика експресивних засобiв української мови. Запорiжжя: [б.в.], 2002. 351 с.
41. ЧАК Є. Д. Чи правильно ми говоримо? Київ: Освіта, 1997. 240 с. URL: <http://chak-chy-pravylnomy-hovorymo.wikidot.com/about> (дата звернення: 28.07.2022).
42. ЧЕРЕДНИЧЕНКО І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української літературної мови. Київ, 1962. 495 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Блог професора О. Пономарева. URL: <https://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/ponomariv/2442> (дата звернення: 17.08.2022).
2. Збірник «Культура слова». URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu.html> (дата звернення: 17.08.2022).
3. Мова — ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/> (дата звернення: 17.08.2022).
4. Писати правильно — легко. URL: <https://onlinecorrector.com.ua/uk/> (дата звернення: 17.08.2022).
5. Словник скорочень української мови. URL: <http://abbrs.info/> (дата звернення: 17.08.2022).
6. Словники України онлайн. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> (дата звернення: 17.08.2022).
7. Словник української мови онлайн (т. 1-11). URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0> (дата звернення: 17.08.2022).
8. Словник української мови у 20-ти томах ONLINE. URL: <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0> (дата звернення: 17.08.2022).
9. Словотвір / Майданчик для перекладів запозичених слів. URL: <https://slovotvir.org.ua/> (дата звернення: 17.08.2022).

Навчальне видання

ПРАКТИКУМ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(для студентів закладів вищої освіти)

Укладачі: Галина Губарева, Оксана Гурова

Макетування та підготовка до друку: Ткачов О.О.

Технічний редактор: Мигаль В.М.

Підписано до друку 22.08.2022 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Умовн.-друк. арк. 4,99.
Обл.-вид. арк. 3,65

Видавець:
ТОВ «Триторія»
майдан Незалежності, б. 3, оф. 420,
м. Суми, 40030, Україна
<https://trytoria.business.site>

*Свідоцтво про внесення суб'єкта господарювання
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 5222 від 28.09.2016 р.*

